

LAISVĖ

RUGSĖJIS
1985

Linas Kojelis
**JAV UŽSIENIO POLITIKA, LIETUVA
IR AMERIKOS LIETUVIAI**

*Dr. Kazys Ambrozaitis,
Dr. Juozas Girnius ir
Balys Gaidžiūnas*
10 METŲ BE JUOZO BRAZAIČIO

Adv. S. Povilas Žumbakis
KORUPCIJA VALDŽIOJE

VI. R.
**AMERIKOS BALSAS KALBA
Į LIETUVĄ**

*Kazys Jankūnas ir
Antanas Masionis*
KUNIGAS VIKTORAS DABUŠIS

V. Rociūnas
**“Į LAISVĖ” MŪSŲ PERIODINĖJE
SPAUDOJE**

J. V.
SKAUDI SUKAKTIS

J. VD.
**RAUDONIEJI BAJORAI IR
KLASTOJAMA ISTORIJA**

Nr. 94 (131)

LIETUVI FRONTO BI IULI TARYBA

Dr. Vytautas Majauskas, Tarybos prezidiumo pirmininkas,
6 Sea Gull Terrace
Ormond Beach, FL 32074

Vytas Petrulis, Tarybos prezidiumo sekretorius,
30115 Brookview
Livonia, MI 48152, USA

Dr. eslovas Kuras, Tarybos prezidiumo narys,
Windsor, Ont. Canada

Jonas Urbonas, Tarybos prezidiumo narys,
Clawson, MI.

Vincas Akelaitis, Cleveland, OH.

Juozas Ardys, Fairview, Pa.

Dr. K stutis Girnius, Muenchen, Vokietija

K stutis, Ivinskis, Europos LFB pirm., Bonn, Vokietija

Bronius Nainys, JAV ir Kanados LFB centro valdybos pirmininkas,
7 Glenview Lane
Lemont, IL 60439

Juozas Mikonis, Richmond Hts, OH.

Vacys Roci nas, " Laisv " redaktorius, Independence, OH.

Dr. Adolfas Šležas, Flossmoor, IL.

Rankraš iai, nuotraukos ir knygos siun iamos redaktoriaus adresu:
7328 Midland Road, Independence, Ohio, 44131

Užsakymus ir prenumeratos mokest si sti administracijos adresu:
Jonas Prakapas, 14 Thelma Dr., BakersHeld, CA 93305

Metin prenumerata: Australijoje, Jungtin se Valstyb se ir Kanadoje —
\$7.00, kitur — \$5.00.

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais,
neb tinai reiškia ir redakcijos nuomon .

TURINYS

Skaitytoj žodis	2
Linus Kojelis: JAV užsienio politika, Lietuva ir Amerikos lietuviai	4
Dr. Kazys Ambrazaitis, Juozas Brazaitis — rezistentas ir visuomenininkas	14
Dr. Juozas Girnius, Juozas Brazaitis — literatūros mokslininkas	22
Balys Gaidžiūnas, Geras kaimynas ir darbštus Vliko narys	28
Adv. S. Povilas Žumbakis, Korupcija valdžioje	35
VI. R., Amerikos balsas kalba Lietuv	40
Antanas Masionis, Vykdamas lietuvių kunigo ideal	49
V. Rociūnas, "Laisvė" mūsų periodinėje spaudoje	55
J. V., Skaudi sukaktis.....	64
J. B., Europos biūriai susirinko Veronoje.....	67
J. Vd., Raudonieji bajorai ir klastojama istorija.....	71

"LAISVĖ" — lietuvių politikos žurnalas.
Leidžia Lietuvių Fronto Biūriai.

"LAISVĖ" (TOWARD FREEDOM): Lithuanian magazine of politics,
published three times a year by the Friends of the Lithuanian Front.

Vacys Rociūnas, Redaktorius/Editor
7328 Midland Rd.
Independence, Ohio 44131

Jonas Prakapas, Administratorius/Circulation Manager
14 Thelma Drive
Bakersfield, CA 93305, US A

SKAITYTOJ ŽODIS

“Einate su gyvenimu”

Su dideliu d mesiu perskaičiau naujausią “Laisv” numerą. Džiaugiausi širdyje, kad turite toki talentingą ir pasižventusį žmoni, kaip Jūs, stengis ir pats plačiai reikštis spaudoje ir sumaniai atlikti redaktoriaus pareigas.

Mane ypa džiugino, kad stengte gauti mūsų jaunimo pasisakymus aktualesius lietuvių išeivijos reikalais ir juos išspausdinti šiame numeryje. Malonu, kad suradate bendradarbių iš vairių miestų, kurie pasisako aktualiausiomis temomis. Einate su gyvenimu. Lai Dan-gus padeda ištis ti.

Kun. Juozas Prunskis,
Chicago, IL

Didžios vertės užuomina

“Laisv” balandžio 1985 m. 93/130 laidoje našus žurnalo bendradarbius ir daugiopos politinės veiklos stiklis Juozas Kojelis (psl. 32) pareiškia: “Ar nepanagrinėtinas galimybes steigti Lietuvos garbės konsulatą Karacas mieste? Labai svarbu būtų Amerikos pavyzdžiu iš Venezuelos vyriausybės išgauti oficialų Baltijos valstybių anekcijos nepripažinimo pareiškimą”.

Iš tikrųjų — ikagos bei Los Angeles Lietuvos konsulatų stinumo išlaidkymas rodo, kad konsulatų atnaujinimo bei steigimo projektas nėra utopija. Ši mintis eksportuotina gajus lietuvių išeivijos telkinius kitose valstybėse. Daugiakartė, strategiškai tvirtos pastangos atneš laimėjimą.

J. Gliuda,
West Covina, Ca.

“Mes laukiame jį”

Tenka tik džiaugtis, kad mūsų jauni-mas ateina su savo rašiniiais “Laisv” žurnal. Tektų jį traukti daugiau ir jiems konkurso keliu skirti premij. Tai būtų didesnis paskatinimas galvoti ir rašyti lietuviškai.

Lietuviškam gyvenimui reikia vairių specialistų. Mes, senesnieji baigiame savo pareigas, o iš jaunimo tarpo nedaug tematyti, kad jas užimtų vairose organizacijose. Sakykim, ar ne keista, kad tokioje Chicagoje jaunimas nesidomi radijo programomis. Mes laukiame jį, tik ateikit ir dirbkite.

“Laisv” Žurnalas puikus, yra ko pasiskaityti. Padėka visiems — ir redaktoriui ir bendradarbiams!

B. Balys,
Chicago, IL

Nepavark, Redaktoriau, laikykis frontininkai! Reorgai tempia idijotizmo balas, akiratinink intelektualai rusišk gulag. “Akiračiai”, redaguojami PLB vicepirmininko ir vis aukštinamo poeto net Dievui dkoja, kad Lietuv patalpino šalia Rusijos, o ne šalia Amerikos. Dabar ji turėtų kentėti kaip Kanada ir Meksika. Tokias “gilias” mintis profesori, redaktori palaimintas skelbia išmintingas istorikas.

Jūs roaote keli Lietuv!

A. G-tis,
Chicago, IL

Padrasinantys jaunimo žodžiai

Laisv, 1985 m. balandžio numeryje jaunimo atstov balsas man padarė gilų, gyvenimiškai realų spūdį. Nors jauni, bet jau kalba iš patirties, kuri gavo lietuviškoje veikloje. Tai būtų lyg ir atsakymas jaunimui daromus priekaištus. Aišku, nei kritikos nei jį atliktą darb negalime priskirti visam jaunimui. Tas pats pasakytina ir apie mūsų senesnius kartas.

Tadas Dabšys savo žodyje “Mokame kalbėti. Ar mokame veikti”, pabrėždamas kart bendro darbo reikšmę, iškelia karį, bet turbūt užpelnytos teisybės žodį mūsų vyresniosios kartos veiklos

nesklandumuose. Reform ir persiorganizavimo tikrai reikia!

Rita Burekait, išryškindama netikslumus Pasaulio Lietuvi Jaunimo Sąjungoje, teisingai teigia, kad neužtenka priimti nutarimus, bet juos reikia ir vykdyti.

Rima Novickait praktiškai aptaria "Jaunimas jaunimui" reikšm ir entuziastingai kviečia jaunuosius talkon, užmiršti dejonas, kai vyresnioji karta iš aktyvaus gyvenimo pamažu pasitraukia. Manau, kad Rimos karta gal geriau išgirs savo atstov bals .

Pagaliau Gail Radvenyt lyg "pirštu duria" vyresniesiems, kurie savo gražius žodžius nepateisina darbais. Ji nori "gero pavyzdžio, lietuviško aukl jimo iš

pat mažens, supratimo m s s lyg , domesni pamok šeštadienin se mokyklose ir, svarbiausia, konkre ios pagalbos". Ar nepriklausomoje Lietuvoje buv s gerai apmokamas vidutinis valdininkas besibaigiant Balfu gegužinei, savo vaikams sušuk s: "Boys, važiuojam namo, let's get keys" nedaug pasako, kuria kryptimi vaikai nukreipiami.

Ši keturi šviesi jaun autori pasisakymai pereitame žurnalo numery yra lyg kondensuota m s gyvenimišk aktualij serija. Mums yra b tina atvirai atsigr žti save ir atsiminti, kad daug esame gav iš laisv je gyvenusios T vy n s.

Ant. Valiuskis,
Barrington, R.I.

“ . . . Laikas veikia prieš mus . . . O.S.I. yra viena iš labiausiai nepopuliariausi staig federalin je valdžioje, išskyrus I.R.S. . . . Šiandien didžiausi pavoj O.S.I. sudaro balt , lietuvi , ukrainie i ir Ryt Europos taut koalicija, kuri siekia suluošinti agent ros pastangas . . . ”.

Eli Rosenbaum,
buv s O.S.I. investigatorius
Journal News, Rockland County, N.Y., 2/11/85

Mielas Skaitytojau,
Pastabas apie š “ Laisv ” numer prašau si sti
iki 1985.12.15.

Malonus Skaitytojau,
Prašome apsimok ti, jei dar to nesi padar s, prenumerat . Prenumeratos mokes iu ir auka palaikai “ Laisv ” tolimesn leidim . Laiku atsiskaitydamas sumažini brangias pašto išlaidas ir administracijos darb . A i .

JAV UŽSIENIO POLITIKA, LIETUVA IR AMERIKOS LIETUVIAI

LINAS KOJELIS

Šiais metais minime keturiasdešimt metų sukakt nuo Antrojo Pasaulinio karo pabaigos ir keturiasdešimt penkeri metų Lietuvos pavergimo. Turb t kiekvienas jaunas, Vakaruose gimęs lietuvis yra paklauskamas savo tėveli, kaip jie galvojo, atsiradę tremtiniai stovyklose tuo metu, kai karas baigėsi.

Manau, kad buvo diskutuojamas Europos likimas: ar Rooseveltas ir Churchillis pajėgs Staliną tikinti pasitraukti iš Pabaltijo? Ar Vakarai iš vis supranta Staliną ir jo siekius? Ar Rytų Europos šalys sukils prieš Maskvą, ir ar tuo atveju Vakarai paremti sukilimą?

Manau, kad buvo sprendžiami ir kiti klausimai, pavyzdžiui: Kokie yra tremtiniai uždaviniai? Kaip reikėtų susiorganizuoti? Kokius

ryšius bandyti palaikyti su tauta? Kaip pavergtai tautai padėti? Kaip paveikti didžiąją krašto sprendimus, liečiančius tremtinius ir okupuotą Lietuvą?

Norčiau šiandien pažvelgti, kaip kuriuos iš šių klausimų išgrynai amerikietiškos perspektyvos ir panagrinti, kuria kryptimi pažengę Amerikos ryšiai su Europa ir kaip kito per praėjusius keturiasdešimt metų? Kaip tai atsiliepa Amerikos politikai Lietuvos atžvilgiu? Kaip tai paveikė išeivijos, ypač Amerikos lietuvių organizacijas ir jų politinį darbą? Kaip Amerikos lietuviai gali šiandien geriausiai padėti kovojančiai tautai?

Rytų Europa JAV politikoje

Ši paskaita skaityta Europos lietuviškųjų studijų savaitėje Veronoje, Italijoje, 1985 rugpjūčio 14 d. Paskaitininkas yra atvykęs ne tik kaip Amerikos lietuvis, bet ir kaip vienas iš JAV prezidento Ronald Reagano asistentų, perdavęs Amerikos prezidento linkėjimus, pasveikino studijų dalyvius ir padėjo rengti rengimą, ypač Europos LFB pirmininkui K. Sturui Ivinskiui už suteiktą progą padėti kartu ir pasidalinti mintimis.

Red.

Turb t svarbiausia Antrojo pasaulinio karo pasekmė buvo Vakarų Europos ekonominis, militarinis ir politinis vadovybės perklimas Jungtines Amerikos Valstybes. Buvusios pasaulyje galingiausios tautos, ypač Anglija ir Prancūzija, nežinojo, kaip joms karui laimėti, faktiškai buvo ekonomiškai ir militariškai palaužtos. Vokietija ne tik ekonomiškai, mili-

tariškai ir politiškai sunaikinta, bet ir fiziškai perskelta dvi dalis.

Iš antros pusės, Amerika, laimėjusi karą ir Atlante ir Pacifike, liko veik nepaliesta. Daug politik ir istorik yra reiškę nuomonę, kad Amerika nebuvo pasirošusi perimti laisvojo pasaulio vadovavimo vairo savo rankas. Bet tas pareigas prisiėmė natūraliai, be jokio pasipriešinimo iš sąjungininkų pusės.

Gal ir yra tiesa, kad Amerika nebuvo pasirošusi perimti vadovavimo, tačiau yra faktas, kad pokaryje Amerikos vadai nustatė aiški politiką, kuri pagrįsta keletais elementariais principais; tie principai nėra pasikeitę nuo prezidento Trumano laikų.

Pirma, Amerika suprato, kad Vakarų Europos likimas yra gyvybiškai surištas su Amerikos likimu. Vakarų Europa, skaitant ir Vakarų Vokietiją, turi išlikti ekonomiškai tvirta ir pilnai nepriklausoma, jeigu pati Amerika nori išlikti laisva. Nuo karo pabaigos Amerikos kariuomenė nepasitraukė iš Vakarų Europos, pasirošusi kartu su Vakarų Europa bendromis jėgomis sutikti kiekvieną sovietinę agresiją. Vos karui pasibaigus, JAV-bes per Marshallo planą padėjo Vakarų demokratijoms ekonomiškai atsistatyti. Buvo kurta NATO sąjunga, kuri politiškai ir militariškai surišo šiaurės Ameriką su Vakarų Europa. O gal svarbiausia, Amerika išskleidė savo branduolinio

apsiginklavimo skėtį (umbrella of nuclear deference) virš Vakarų Europos, siūdamas aiškų signalą sovietams, kad Amerika yra pasirošusi rizikuoti New Yorku ir Čikaga, jeigu sovietai pult Londoną ar Romą. Sovietai šį JAV-bi siūlomą sąlygų rinkinį iki šiol respektuoja.

Tačiau Amerikos politika Rytų Europos atžvilgiu buvo visai kita. Amerika nesirošė kariškai laisvinti Rytų Europos. Tuojau po karo buvo padarytas sprendimas, kad yra svarbiau atstatyti ir ginti Vakarų Europą, negu kad rėpti Rytų Europą. Amerikos reakcija eilėmeilė Rytų Europoje per tris dešimtmečius, nuo pokario partizanų kovų Lietuvoje, maišto Vokietijoje 1953 metais iki Lenkijos 1981 metais, parodė, kad Amerika Rytų Europos bendrą bent laikinai nelaiko organiškai svarbia Amerikos ir vakarietiškos demokratijos likimui. Žinoma Amerikos užsienio politikos istorijai nuo 1945 metų, matome, kad nežini rinti buvusi Amerikos užsienio reikalų politikos vairuotojų skirtingi politiniai ideologijai — nuo aršaus antikomunisto John Foster Dulles iki detantų s meistro Henry Kissingerio — faktas aiškus: Amerika niekad nesirošė naudoti savo ekonominis ar militarines galios Rytų Europai išlaisvinti.

Priežasčių, kodėl Amerika dar skirtum tarp Vakarų ir Rytų Europos yra daug. Vien pasiži-

rij žem lap, matome, kad Vakar Europa geografiškai arčiau Amerikos. Bet kaip Balt j R m etnini reikal direkto-rius esu neblogai susipažin s su etnine Amerikos gyventoj sud -tim, tad yra svarbu paži r ti ir demografinius duomenis.

Amerika vadinama imigrant kraštu. Pagal 1980 metais praves- t pilie i surašym, Amerikoje gyvena 227 milijonai žmoni . Iš j 83 procentai pasisak es vieno ar kito krašto kilm s. Didžiausios etnin s grup s yra: anglai (50 milijon), vokie iai (49 milijonai), airiai (40 milijon), pranc zai (13 milijon) ir italai (12 mili- jon). Didžiausios Ryt europie- i etnin s grup s yra lenkai (8 milijonai), rusai (3 milijonai) ir ekai su vengrais (po 2 mili- jonus). Lietuvi kilm s amerikie- i yra 743,000. Palyginus skai- ius Vakar Europos kilm s su Ryt Europos, nesunku suprasti, kod l Amerikos istoriniai, ekonominiai ir kult riniai ryšiai yra žymiai stipresni su Vakar Euro- pa negu su Ryt .

Didesnis d mesys Vakar Eu- ropai dar nereiškia, kad Amerikai Ryt Europa nesvarbi ir kad ji paliktina sovietinio imperializmo ir komunizmo dominavimui. N vienas Amerikos prezidentas n -ra pripažin s, kad Ryt Europa nat raliai priklausyt Soviet S -jungos "sferai". Vien tik Henry Kissinger, pats ir per savo pava- duotoj Helmut Sonenfeld, de-

tant s laikotarpio pa iam žyd ji- me iš k l "teis tos sovietin s sferos" id j , kaip galim Ameri- kos užsienio politikos princip . Ta iau ši paži ra buvo Amerikos visuomen s ir valdžios atmesta. (Galima sakyti, kad Helsinkio sutarties pasirašymu Kissinger lai- kinai gyvendino dal savo poli- tikos. Ta iau Carteriui laim jus prieš prezident Ford, Amerikai Helsinkio sutarties pagrindin reikšm iš "realpolitik" pasikeit žmogaus teisi gynim ir mi- litarin s stabilizacijos ir ginkl apribojimo Europoje siekim).

Nuo šaltojo karo pabaigos, kai Amerika prad jo atnaujinti ryšius su Ryt Europos valdžiomis, JAV-bi vyraujanti politika Ryt Europos atžvilgiu remiasi "dife- renciacijos" principu. Pagal š princip Amerika siekia suprasti ir remti kiekvieno Ryt Europos krašto skirtingus pasireiškimus, kurie nat raliai stiprina to krašto nepriklausomum nuo Soviet S jungos. Amerika tiki, kad ato- miniam amžiuje yra absurdas galvoti laisvinti pavergtas tautas kariškomis priemon mis. Ta iau kiekvienos imperijos istorija ro- do, kad imperijos okupuoti kraš- tai be atvangos siekia nepriklau- somyb s. Tad, pavyzdžiui, pagal diferenciacijos princip , Amerika remia Vengrijos ekonomin bren- dim , kuris aiškiai skiriasi nuo sovietini princip . Amerika -vertina Rumunijos nepriklauso- mum nuo Soviet S jungos kai kuriuose tarptautiniuose klausi-

muose: pav. Rumunija pripažsta Izrael, dalyvavo 1984 m. Olimpijadoje Los Angel s ir yra kritikavusi sovietus d l Afganistano užpuolimo. D l to Amerika suteik Rumunijai ekonomini lengvat, pripažindama jai "Most Favorite Nation" status:

Pabaltijo kraštai JAV politikos s rangoje

O kokia yra buvus Amerikos politika Pabaltijo klausimu nuo 1945 met? Ar yra buv pasikeitim, kei iantis JAV-bi prezidentams ir užsienio reikal ministeriams. Aš nežinau, ar bet koks istorikas ar politikas yra išsamiai studijav s š klausim, bet kai kurie faktai aišk s.

Pirma, nuo Antro Pasaulinio karo JAV-b s n ra de jure pripažinusios Pabaltijo aneksavimo. Lietuvos, Latvijos ir Estijos diplomatai Amerikoje turi Valstyb s departamento diplomatin pripažinim: Pavyzdžiui, jie dalyvauja kasmet diplomat pri mime Baltuosiuose R muose kartu su soviet ir kitais ambasadoriais ir pasiuntiniais. Nuo 1945 met turb t kiekvienas JAV-bi prezidentas yra žodžiu ar raštu patvirtin s nepripažinimo politik:

Kad neb t pažeistas aneksavimo nepripažinimo principas, Amerikos ambasadoriui ir vyriausiems ambasados pareig nams Soviet S jungoje yra draudžiama keliauti Pabaltij. Tik žemesnio rango diplomatai ten

lankosi, dažniausiai humanitariniais reikalais.

Amerikos lietuviai nepripažinimo status laiko svarbiausiu laim jimu Lietuvos reikalu.

Ta iau faktiškoji nepripažinimo politikos pus yra šiek tiek vairesn, domesn ir kas lie ia praktišk Amerikos lietuvi politin tak gal ir svarbesn. Pirma, pav., tuoj po karo, kai Lietuvoje vyko partizan pasipriešinimas, Amerikos žvalgyba tur jo kontaktus su šioje pus je atsirusiais laisv s kovotojais ir VLIKo pareig nais. Po karo, kol Europos likimas nebuvo aiškus, Amerikos kariuomen s svetim kalb mokykloje lietuvi kalba buvo d stoma šalia kit Ryt Europos kalb. Kokiu tikslu, galim tik sp lioti, ta iau logiška išvada b t, kad Amerika nor jo b ti pasiruošusi atvejui, jei savo karines paj gas tekt si sti Pabaltij. Ta iau Amerikos užsienio politikos strategams tokie pasiruošimai po dešimties - penkiolikos met prarado reikšm.

Antra, tuojau pat po karo amerikokos žvalgyba laik artimus ryšius su tremtiniais ir j organizacijom. JAV prezidentai kasmet priimdavo Amerikos lietuvi delegacijas Baltuosiuose r muose. Tam tikr laik Amerikos žvalgyba r m lietuvi ir kit tautybi laisvinimo veiksnus. Prezident Kennedy ir Fordo prezidentavimo metu Pabaltijo laisvinimo veiksnai prestižas Wa-

shingtone visai krito ir formal s ryšiai nutr ko.

Tre ia, praktiškas Amerikos politikos reiškinys, lie iantis Lietuv , buvo lietuvi skyri steigimai Amerikos Balse ir Laisv s radijuje. Amerikos Balso paskirtis — duoti Lietuvai žini iš pasaulio, iš Amerikos ir Amerikos lietuvi gyvenimo. Laisv s radijo paskirtis — Lietuvos gyventojams pateikti soviet valdžios nekontroliuojamas naujienas iš j pa i krašto. Šios institucijos dar gyvuoja ir paskutiniu metu net sustiprintos.

Ketvirta, ekonomin je srityje atskira Amerikos politika Pabaltijui praktiškai neegzistuoja, bet pilnai prisitaiko prie bendros JAV politikos, skirtos Soviet S jungai. Po karo, kai nebuvo ekonomini ryši su Soviet S junga, nebuvo ryši ir su Lietuva. Dėtant s laikotarpyje, kai prad jo augti ekonominiai ir prekybos ryšiai su Soviet S junga, šie pasikeitimai paveikia ir Lietuv . Amerikos užsienio reikal ir prekybos ministerijos nedraudžia Amerikos prekybininkams keliauti Pabaltij ir ten vesti savo biznio reikalus, perkant ar parduodant prekes ar steigiant gamyklas. Jeigu galim priskaityti keliones Soviet S jung (turizm) prie ekonomini santyki , turb t matytum m, kad kelion s

Lietuv kilo proporcingai su bendru amerikie i turist skaičiumi Soviet S jung .

Pastebimas ir atvirkštinis procesas. Kai prezidentas Carter sustabd jav eksport Soviet S jung , boikotas liet ir Pabaltij .

Stebint Vakar politikos kreiv Pabaltijo klausimu nuo II-jo Pasaulinio karo pabaigos iki 1980 met , galima pasteb ti skirtingas tos kreiv s kryptis skirtingose Amerikos politikos perioduose. Aukš iausiu tašku toj kreiv je reikia laikyti Amerikos valstyb s sekretoriaus (užsienio reikal ministerio) John Foster Dulles padaryt pareiškim Kerstono komisijoje, kuri tyrin jo Pabaltijo valstybi aneksavimo faktus. Jis tada pasak :

Mes neužmiršome Atlanto Chartos ir jos skelbtos teis s visiems žmon ms patiems pasirinkti norim valdžios form . Mes tebepripaž stame Chartoje išreikšt pageidavim atstatyti suverenines teises ir savivald višiams tiems, kuriems prievartos keliu tai yra paneigta.

Kalb damas apie art jan ius pasitarimus su sovietais, sekretorius Dulles užtikrino:

konferencij mes neži rime kaip viet , kurioje išduotume savo principus, bet kaip viet , kurioje m s principai triumfuot . Toks yra m s nusistatymas.

Amerikos užsienio politikoje tuo metu buvo pripaž stamas "laisvinimo" principas, v liau per j s soviet "sulaikymo" politik , o dar v liau "taiking

koegzistencij ". Tada buvo be-
veik ir užmiršta Atlanto Charta.

Koks žemiausias taškas toje
kreiv je?

Apie tai pasakoja turb t aukš-
iausiai iš tremtini kartos Ame-
rikos diplomatin je tarnyboje iš-
kil s lietuvis, dr. Vytautas Dam-
brava (Laisv , 1984 rugs jo m n.
numeris). Ženevoje soviet už-
sienio reikal ministeris, susiti-
k s Amerikos valstyb s sekretori
Kissinger, pareikalav s ne-
bepasirašin ti Lietuvos, Latvijos
ir Estijos nepriklausomyb s su-
kak i progomis pareiškim .
1976 metais Kissinger jau ir ne-
bepasiraš . Prid jus tai, kad Kis-
singer ir Gromyko padar lygiai
toki pa i 1975 metais pasira-
šyto Helsinkio akto interpreta-
cij , reikia daryti išvad , kad Kis-
singerio vedama Amerikos užsie-
nio politika buvo Pabaltijo lais-
v s klausimu ne neutrali, bet
neigiama.

Po nelemtos Kissingerio gady-
n s, Amerikos politikos kreiv
Pabaltijo atžvilgiu, kad ir nežy-
miai, v l m kilti. Jau prez-
dentas Carter Amerikos užsie-
nio politikos plot jung žmo-
gaus teisi princip ir taip suak-
tualino Lietuvos pavergimo rei-
kal . Carterio prezidentavimo
metu buvo palankiai išspr stas
Pabaltijo valstybi Amerikoje
diplomatinio atstovavimo klau-
simas. Tiesa, tai prez. Carter pa-
dar ne iš kokio palankumo, bet
iš reikalo. Mat 1980 met rinki-

muose jam aiškiai gr s pralai-
m jimas. Reik jo pabaltie i bal-
s . Bet faktas palieka faktų, kad
tai vyko.

Prez. Reagano Europos politika

Dabar paži r kime, kokia pre-
zidento Reagano užsienio politi-
kos kryptis Vakar Europos, Ry-
t Europos ir Pabaltijo klausimu.

Aš pats labai aktyviai reiškiau-
si prezidento Reagan rinkimin se
kampanijose 1976 ir 1980 metais
ir gerai prisimenu Vakar Euro-
pos reakcij jo išrinkim . Ši
reakcij gal spalvingiausiai iš-
reišk pranc z laikraštis "Le
Monde", kuris dien po rinkim
pirmajame puslapyje d jo didel
prezidento Reagan nuotrauk iš
kaubojini film scenos, su di-
džiuliais pistoletais abiejose ran-
kose ir parašu — "Amerikos iš-
rinktasis".

Nuo to "Le Monde" numerio
išleidimo yra pra j penkeri me-
tai, ir prezidentas Reagan nepa-
tvirtino "Le Monde" pranašyst s.
Jo užsienio politika tvirta, aiški
ir atsakominga. Europos atžvilgiu
prezidentas Reagan t sia poka-
rin Amerikos politik , kuri Va-
kar Europ laiko svarbiausia
Amerikos s jungininke ir NATO
s jung kaip raktin Europos ir
pasaulio taikos išlaikymo institu-
cij .

Buvo rimt problem . Turb t
žymiausia trintis per paskutin j
penkmet buvo iškilusi d l Ame-
rikos paskelbto Sibiro dujotiekio
boikoto. Bet ir ia nuomoni

išsiskyrimai buvo išlyginti, ir COM, NATO strategini preki sekimo ir prekybos analiz s skyrius, buvo žymiai sustiprintas, ir ateityje tikimasi daug sklandesn s junginink kooperacijos strategini preki Soviet Sjungai pardavimo klausimuose. Jau ir šiandien s jungininkai daug geriau susitaria d l modernios technologijos preki eksporto Ryt Europ ;

Buvo ir yra kit sunkum : Pershing ir cruise raket vedimas, Amerikos politika Centrin je Amerikoje bei prekybiniai klausimai tarp JAV-bi ir Vakar Europos, ypa muitai. Šiandien sunki problem suk l Prezidento "strateginio apsigynimo iniciatyva" (Strategic Defence Initiative — SDI). Kai kurie kritikai teigia, kad šiuo projektu prezidentas Reagan nori atskirti (decouple) Amerik nuo Vakar Europos. Bet tai yra tiesos iškreipimas. Amerika šia iniciatyva kaip tik siekia apginti visus demokratinius kraštus nuo tolim ir vidutini distancij (long and medium range) sovietini raket gr sm s. Prezidentas Reagan ir sekretoriai Weinberger ir Shultz yra kviet Vakar Europos kraštus prisid ti prie šio svarbaus mokslinio tyrim jimo. Amerikos užsienio reikal ir gynybos ministerijos aktyviai informuoja Europos vyriausybes ir visuomenes šiuo klausimu. Prezidentas Reagan džiaugiasi ir yra labai d kingas Vakar Europos

vyriausybi galvoms, ypa ministriams pirmininkams Thatcher ir Craxi už j stipri param šiam projektui. Esame viltinai nusiteik , kad visi nesusipratimai bus išspr sti, ir šios iniciatyvos rezultatai toliau sustiprins Amerikos ryšius su Vakar Europa.

Prieš ketverius metus Amerikos dienraš iai dažnai skelbdavo straipsnius, pranašaujan ius NATO s jungos žlugim . Šiandien toki straipsni nebepasirodo. Reagano administracijos nuomone, Amerikos ryšiai su Vakar Europa niekad nebuvo stipresni nuo pat karo pabaigos. Prezidentas Reagan turi šiltus ir nuširdžius asmeniškus ryšius su visais vyriausiais Vakar Europos vadais — skaitant ir konservatorius (Thatcher ir Kohl), ir socialistus (Mitterand, Craxi ir Gonzalez).

Prezidentas Reagan taip pat t sia buvusi prezident vest Ryt Europos politik . Prieš dvejus metus po kelion s Rumunij ir Vengrij , vice-prezidentas Bush sustojo Vienoje ir taip d st Ryt Europos politik :

Pirma, mes (JAV-b s) nepripaž stame Europos padalinimo teisumo. Daugelis nesusipratim tebeegzistuoja d l Jaltos konferencijos esm s. Leiskit man kaip galima aiškiau pasakyti, kad tuo metu nebuvo padarytas joks susitarimas padalyti Europ "takos sferas", priešingai, dalyviai nustat bendr trij s junginink at-

sakomybės princip visoms išlaisvintoms teritorijoms. Soviet Sąjunga pasižada grąžinti piln nepriklausomybę Lenkijai ir visom kitom Ryt Europos valstybėms ir leisti laisvus rinkimus. Soviet Sąjungos vykdytas šio susitarimo sulaužymas yra dabartinės Ryt-Vakar tautos pagrindin priežastis..

Mūsų santykiuose su Ryt Europos kraštais mes priimame dvi mesin susidariusius skirtumus. Mūsų politika remiasi skirtingu principu — diferenciacija — tai yra, mes žiūrim iki kokio laipsnio siekia autonominės užsienio politikos, nepriklausomos nuo Maskvos direktyvų, ir iki kokio laipsnio jie ugdo krašto vidaus liberalizmą — politinį, ekonominį ir žmogaus teisių respektą. Jungtinės Valstybės sieks stiprinti politinius, ekonominius ir kultūrinius ryšius su tais kraštais.. kurie parodo didesnį atvirumą ir savarankiškumą. Su tokiais kraštais mes stiprinsim dialogą ir bendradarbiavimą.

Reagano administracija pasikeitimams Ryt Europoje žiūri su viltimi. Praėjusi vasara, kalbamas Amerikos karo veteranams Chicagoje, valstybės sekretorius Schultz šios administracijos viltis šitaip išdėstė:

Ryt Europos kraštuose demokratijos ir laisvės svajonė yra galinga ir stipri jauti ją ga... Mes niekad nepripažinsim padalytos

Europos principo. Laikas nėra imperialistinis priespaudos puosė. Galbūt mes nespausime pamatyti laisvės Ryt Europoje. Gal ir mūsų vaikai savo gyvenime jos nematys. Bet vien dien pasikeitimas vyks. Pasaulio ateitis yra ateitis su laisve.

Linus Kojelis kalba Pavergt taut savaitėje Detroitė, 1985 m. liepos 21 d.

Šis nusistatymas galioja ir Reagano administracijos Pabaltijo politikoje. Prezidentas Reagan yra daug sykų patvirtinęs Pabaltijo aneksijos nepripažinimo politiką. 1983 metais jis pasirašė specialų raštą, kur Amerikos atstov Jungtinėse Tautose Jeanne Kirkpatrick išsiuntė visoms JT delegacijoms, skaitant ir Soviet Sąjungai; pateikti Lietuvos,

Latvijos ir Estijos aneksijos nepripažinimo argumentai. Tais paiais metais Balt laisv s dienos proga prezidentas Reagan pakviet Baltuosius R mus du šimtus Amerikos balt proklamacijos pasirašymo ceremonijai.

Ta iau žymesni faktišk pakeitim Amerikos politikoje Pabaltijo krašt reikalu net Prezidento Reagan administracijoje negalime pasteb ti. Gal tik reikia priminti lietuvi , latvi ir est kalbomis program iš Laisv s radijo perk lim Laisvosios Europos radij . Tuo b du radijo transliacijos Pabaltijo kraštus išimtos iš transliacij sovietiniams kraštams ir perkeltos j satelitini valstybi tarp .

Kituose klausimuose, ypa ekonominiuose ir militariniuose, Reagano administracija vadovaujasi panašiomis gair mis kaip ir buvusios administracijos.

M s politin veikla

Dabar nor iau žvilgsn pasukti lietuvi politin veikl Amerikoje. Nor iau paliesti kelet klausim . Pirma, ko Amerikos lietuviai tur t siekti savo politin je laisvinimo veikloje; antra, k jie yra pasiek pokario metu, ir tre ia, kaip Amerikos lietuviai gal t paveikiau pasitarnauti kojojan iai tautai.

Ko Amerikos lietuviai nori? Vis išeivijos lietuvi pagrindini organizacij (Lietuvi Bendruomen s, VLIKO, ALTOs ir

PLJS-gos) vadovaujantys tikslai yra pad ti Lietuvai atgauti nepriklausomyb ir Lietuvos žmoni ms laisv . Nuo 1940 met Amerikos ir visos išeivijos lietuvi organizacij vadai turb t šimtus ir t kstan ius kart pareiškimuose, kalbose ir raštuose yra teig s: “Mes norime, kad Lietuva b t laisva”, arba “Mes norim išlaisvinti Lietuv !”. Yra labai gerai, kad mes nesam užmirš šio tikslo, kad mes j diegiam jaunimui lituanistin se mokyklose ir skelbiam kasmet Vasario 16-tos min jimuose.

Ta iau veiklos praktikoje negalima peršokti esminio klausimo: “Kaip mes laisvinsimi Lietuv ”, arba “Kaip mes pad sim Lietuvos gyventojams pergyventi sovietin okupacij ir atgauti laisv apsisprendim ir valstybin nepriklausomyb ?”. Deja, klausimai — Kaip mes laisvinsime Lietuv ? ar Kaip mes jos gyventojams pad sim išsilaisvinti?, retai keliami ir dar re iau atsakomi.

Kod l? Kod l šie klausimai tarsi privengiami diskutuoti?

Yra kelet priežas i . Pirmoji priežastis, — kad Lietuvos išlaisvinimas ar, geriau pasakius, išlaisvinimas artimoje ateityje, yra tap s abstrak ia, sunkiai apiuopiama koncepcija. Kaip min jau, Amerikos valstyb s sekretorius George Shultz, savo pareiškimu Ryt Europos išlaisvinimo klausimu nežada greit re-

zultat . Žinoma, istorija yra pilna netik tum . Nenumatyti vykiai pasaulyje ir pa ioje Soviet S jungoje gali atnešti esmini pasikeitim . Ta iau remiantis esamomis s lygomis, greito pasikeitimo laukti negalima.

Jei realus Lietuvos išlaisvinimas ar išsilaisvinimas perkeliamas tolimesn plan , negalimas d ti ir laukti tos palaimintos valandos. Reikia kurti kitus planus ir vykdyti kitus uždavinius, kurie vest galutinio tikslo realizavim . Kitaip ta laimingoji valanda gali visai neateiti. Tod l reikia svarstyti klausimus, k ir kaip turime veikti dabar, kad laisvinimo pastangos nenutr kt . Ir ia pasigendame svarstym , plan ir planingo veikimo.

Politini ekspert tr kumas yra antra priežastis, kod l nesudarini jami konkret s veiklos planai. Amerikos lietuviai ateiviai, tremtiniai ir j vaikai, per daug met si griežtuosius, o ne visuomeninius - humanistinius mokslus. Politinei veiklai dažniausiai vadovauja inžinieriai ar gydytojai. Jie išsilavin žmon s, bet dažnai jiems tr ksta patirties realiuose politini problem painiavose. Be teoretinio pasiruošimo ir patirties sunku suprasti politini proces subtilyumus ir plonybes. Veikla tada tampa m - g jiška ir ne kart nuostolinga.

Prieš penkerius metus Kalifornijos pabaltie iai, suprat politini ekspert reikšm , Pabalti-

jo laisvinimo reikalams talkinti pasamd ekspert firm , Hannaford Company. Deja, kai kurie veiksniai ia ži r jo konkurencij ir pasisak prieš, o visuomen , nesupratusi politin s partities ir žinojimo svarbos, nepakankamai par m š projekt , ir kalifomie i naudinga iniciatyva buvo sustabdyta.

Iš antros pus s, Amerikos žydai, graikai ir italai savo etnin se grup se turi daug ekspert , turini patirt Washingtone (kai kurie buvo Kongreso nariai), ir šie ekspertai savo visuomen se gerbia mi ir vairiuose sprendimuose j nuomon s turi svor . Gi lietuviai Washingtono scenoje pasirod labai nesena ir dar li dniau, kad j gyta patirtis nevertinama.

Diplomatin , ekonomin , informacin talka

Aš jau iuosi es s vienu iš politini reikal ekspert , ir, pasinaudodamas europietiška platforma, dr stu pakalb ti apie Amerikos lietuvi politinio reiškimosi problemas.

Pirmiausia, apie Amerikos ir aplamai Vakar militarin talk Lietuvai atgauti laisv net kalb ti nedera. Šiandien, kas lie ia aktyvi j rezistencij , Amerika remia antikomunistinius laisv s kovotojus tik vadinamajame Tre iajame Pasaulyje — Nikaragvoje, Angoloje ir Afganistane, kur s lygos ir Amerikos geopolitiniai intere-

(nukelta 58 psl.)

10 MET BE JUOZO BRAZAI IO

Prisimindami m s ideolog , prieš 10 met iškeliavus amžinyb n, jo švies atminim pagerbiame trimis pasisakymais asmen , kurie velion

asmeniškai iš arti pažino bei sek jo darbus kult riniame ir politiniame lietuvi gyvenime.

JUOZAS BRAZAITIS — REZISTENTAS IR VISUOMENININKAS

Dr. KAZYS AMBROZAITIS

Jau dešimt met pra jo, kaip netekome Juozo Brazai io. Jo prisiminimas daugelyje m s dar teb ra labai gyvas. Brazai io palikti p dsakai dar laiko dulki nepasl pti, puikiai atpaž stami iš jo darb , jo pasakyto žodžio, jo skaidrios sielos šilumos, kuri dar neatv so.

Dvidešimtas šimtmetis lietuvi tautai dav vis eil asmenybi , tvirt charakteri ir stipri darbo rank . Juozas Ambrazevi ius, mano akimis, visa galva prasikiša tarpe kit . Kaip devyniolikto šimtme io antroji pus ir pabaiga apdovanojo lietuvi taut jos atgimimo skatintojais, iškovojuisiais Nepriklausomyb ir davusiais valstyb s administracin , švietimo bei kult ros pagrind , taip Ambrazevi ius, subrend s jau po Nepriklau-

somyb s atstatymo, tapo tuo iškilium meistrui, kuris vertino, k r , grupavo, nuolatos ieškojo tiek valstybiniam, tiek kult riniam gyvenimui vis nauj spalv , siek vis naujo idealo.

B t nuostolinga kalb ti bendrai apie Brazait , nes tai perpla ios skal s asmenyb . Per trump laiko akimirk , j reikt paliesti tik dalimis, iš jo gyvenimo knygos paskaityti tik kelis puslapius. Apie Brazait , kaip literat , nor tume išgirsti iš Brazdžionio, Gliaudos, R tos, Vai iulai io, Santvaro ar Kulboko. Apie Brazait kaip valstybinink ir rezistent nor tume išgirsti iš Damušio, Vitkaus, Naru io, Ba kio, Girniaus, Kazicko. Apie Brazait kaip publicist ir visuomeninink nor tume išgirsti iš Skrupskelien s, Prunskio, Grincevi iaus, Jur-

kaus. O apie asmenin gyvenim nedaug yra palikimo, tik gal bent kiek detali gal tume išgirsti iš Prosevi i t s, Šomkai t s, Dabušio. Brazaitis buvo atviras visuomenei, bet uždaras sau.

Iš t , kurie m gino Brazait apibudinti, man ar iausiai prie širdies yra dr. J. Prunskio graudingas, bet giliai nuoširdus Brazai io portretas. Jis 1974 m. gruodžio 7 šitaip raš : “Drauge” “Graudulys ašar iš aki spaudžia, kai reikia svetimai žemei atiduoti plakti sustojusi šird žmogaus, kuris buvo nuostabaus taurumo humanistas, plataus masto lituanistas, joki audr nepalaužiamas idealistas, gilus lietuvi literat ros nagrin tojas, nepralenkiamas kult rininkas, pirmaujantis laikraštininkas, iš juodžiausios okupacin s nelaim s taut vesti laisv n pakviestas valstybininkas”.

Man, gimusiam jau Nepriklausomoje Lietuvoje ir tenai augintam ir brandintam, Brazaitis yra idealiosios Lietuvos portretas. Savo gyvenimo mokykloje, laimingu b du, Brazait sutikau daug kart ir su juo teko kartu dirbti arba palaikyti ryš iš tolo. Apie Brazait jau daugelis yra pasisak , o greitu laiku bus baigta dr. Juozo Girniaus monografija, kurioje tur sime gana tobul Brazai io vaizd .

Dabar nor iau ribotis tik ke liomis pastabomis apie Brazait kaip rezistent ir visuomeninink

ir tiktai iš savo patyrimo su juo bendraujant.

Su Brazai iu susipažinau 1940 m. pavasar Saul s gimnazijoje po vieno ateitinink parengimo. Maniau, kad jis man s nepasteb jo, ta iau v liau primin , kur buvome susitik . Tada steb jausi, kod l po parengimo gimnazist s ratu apstoj , kiekviena steng si prie Ambrazevi iaus prieiti ir ko tai klausti ir ilgai neleido išeiti iš sal s. V liau dar por kart j ma iau kun. Lap s, Girniaus, Dielininkai io ir Kazok kompanijoj. Tada tik k buvau baig s Karo Mokyklos XIV aspirant laid , d l mobilizacijos Vilniaus atgavimo metu v lai paleistas ir pav lav s u-t , per žiem mokytojav s ties Maironio t viške, 1940 m. pavasar buvau pakviestas KV Centr . V liau susitikdavom tik sukilimo metu ir gana dažnai laike vokie i okupacijos dirbant pogrindyje, kai reik jo aptarti “ Laisv ” ir kitos pogrindžio spaudos reikalus ir patarimo d l ryši su kitais miestais ir apskritimis. “ Laisv ” tik spausdinau ir verbavau platintojus. Redakcijoje nedirbau, tik kartais kai k parašydavau “Judui”.

Vokietijoje labiau suart jome, kai gana dažnai susitikdavome atkuriant at-k student organizacij , organizuojant student atstovyb , organizuojant LF ryšius, dažnai informuodavo ii tardavosi d l ryši su Kraštu ir d l Vliko. Dar labiau suart jom New Yor-

ke, jam sijungus LFB organizacij ir redaguojant Laisv žurnal . Ilgesn laik teko b ti jo LFB Centro Valdyboj ir Taryboje. Kulminacinis m s bendravimo momentas buvo, kai reik jo iš Brazai io perimti Centro Valdybos pirmininko pareigas. O ir v liau, man b nant Laisv Fondo lietuviškai kult rai ugdyti vadovyb je, labai šiltas ryšys buvo iki paskutin s jo gyvenimo dienos. Tai tokiam fone ia noriau su jumis pasidalinti kai kuriomis iškarpomis iš m s bendravimo dien ir iš Brazai io laišk bei iš nesuskaitom pokalbi su Brazai io prieteliais.

Brazaitis buvo žymus literatas, publicistas, lietuvi literat ros žinovas. Tai liudija jo mokiniai ir penki jo atrinkt rašt tomiai, kuriuos suredagavo jo artima bendradarb Alina Skrupskelien ir eslovas Grincevi ius. Dar b t ir šeštas tomas, bet ar jis bus išleistas, Laisv Fondas lietuviškai kult rai ugdyti dar netai paskutinio žodžio. (29-osios poilsio ir studij savait s dalyviai pasisak už tomo išleidim . Red.). Dar daug liko neužrašyto žodžio. Literat rai jis buvo pasiruoš s ir pats laik tai savo sritimi. Ta iau Brazaitis kaip politikas ir valstybininkas tapo ne savo noru, tik ver iamas ir kvie iamas Lietuv ištikus nelaim ms. B damas humanistas ir pla ios skal s kult rininkas, reikalingam laikui at jus, Brazaitis automatiškai tapo rezistentu. Jo kryptimi savai-

me prad jo eiti draugai, susipy n visi pogrindžio si lai ir keliai. Kaip politika j alino ir kartino gyvenim , taip rezistencija j trauk ir ten jis parod negin ytin vadovavim ir reikiam pasiaukojim . Tapti tikruoju rezistentu jam pad jo patrijotiniai ir ideologiniai pagrindai, praktinis idealizmas ir stipri orientacija vakar kult rai (studijavo, Bonnoje). Brazaitis rezistencij suprato ir vykd pla ia prasme. Kaip mokytojas, santykiuose su jauni mu ir bendradarbiais, jis mok tautin s savigarbos, laisv s meil s, gero pasiruošimo, gudrios ir taikios, bet ne revoliucin s taktikos santykiuose su okupantu, kad b t apsaugotos jaunos gyvyb s, kurios bus reikalingos ateiai. Dar ir praktinis idealizmas Brazai iui pad jo pereiti rezistencij ir buvo lengviau atsisakyti karjeros literat roje, kurioje jau buvo virš n je. Rezistencija Brazai io talentus tuoju panaudojo. Talentai reišk si pogrindžio spaudoj, kuri orientavo vis taut . Vis laik , Brazaitis siekdamas teisingumo ir tolerancijos lietuviško gyvenimo srityse, savo mintis perkeldavo ir toliau savo tautos, siek geresnio rytojaus žmonijai, o ypa pavergtiesiems. Dr. A. Damušis savo prisiminimuose taip apib dina: "Juožas Brazaitis, kaip lietuviškos rezistencijos vadovas, buvo toji nepajudinama uola, iš kurios tryško galinga ir gaivi id j ir min i srov , labai sunkiose aplinkyb se ugdanti

m s atsparum ir ištverm lie-
tuvi tautos ir Lietuvos laisvei
laim ti". (Laisv , 1975 nr. 65,
psl. 50).

Pasitarimuose ar su jimuose
Brazaitis mandagiai vis išklau-
sydavo ir kalb davo paskutinis.
Visuomet vengdavo išsikišti
prieš , m go priva ius pasitari-
mus. Tai tikro rezistento bruožai.
Net ir politin veikl , kurios
pats neapkent , pulk. K. Škirpa
ir gen. St. Raštikis labai aukš-
tai vertino. Pats Škirpa, negal -
damas perimti laikinosios vyr.
min. p-ko pareig , Ambrazevi-
iaus savystovia veikla, kaipo
min. pirmininko pavaduotojo, la-
bai džiaug si ir sak , kad "ge-
resnio pasirinkimo negal jo b ti".
Gen. Raštikis, kuriam irgi buvo
pasil lytos pirm. pav. pareigos,
sak : " . . . nors iš tikr j jis at-
liko t rol ne kaip jo pavadin-
tas "kamštis, bet kaip vienas iš
geriausi ir gabiausi m s poli-
tik ". (Laisv , 1975, nr. 65).

Pirmasis l žis

Po labai s kmingo vadovujan-
io darbo sunkiausiai Lietuvos
okupacijos laikais ir po tempto
darbo išeivijoje Vlike, Vykdomo-
joje Taryboje, Užsienio Reikal
Tarnyboje, suredagavusiam be-
veik visus svarbiausius memoran-
dumus, broši ras bei pagrindi-
nius straipsnius svetimoje spau-
doje, grupini k dži perstatin -
jimo rezultate, laicistams ir KD
Brazaitis staigiai pasidar nereik-
alingas ir VT neperrenkamas.

Jo aritimi bendradarbiai, kaip
Krupavi ius ir Karvelis suges-
tionavo, kad Brazaitis palaik s
ryšius su svetima valstybe (JAV).
Normaliose aplinkyb se tai reikš-
t valstyb s išdavim . Brazaitis
tuo laiku jau atvyko New Yor-
k . Sak si, kad labai dvasioje
es s sulaužytas ir v l rodin jo,
kad jam politinis darbas netinka,
ypa ten, kur politikai nesiskaito
su papras iausiais moral s d s-
niais. Sak si, kad džiaugiasi iš
tos balos ištr k s, nors ir su
skaudan ia širdimi. Pats tuo siti-
kinau, kai kartu su Vaitiek nu
1952.VII.7, atstovaudami LFB,
nuvykome tartis su VLIKo pirm.
Trimaku ir Vainausku ir kai iš j
išgirdau, kad Brazaitis d l susi-
d jusi grupini apskai iavim
VT nepriimtinas. Tas Brazaitis,
kur prof. Kaminskas taip nuo-
širdžiai rekomendavo, kuris su-
dar ryšius Bonnoje ir Paryžiuje
ir kuris tur jo pla ius tautos ga-
lijimus, atvežtus Daumanto —
staiga turi nusilenkti, pasitraukti
iš kelio smulkiems k dži ieško-
tojams. Tuo laiku efektingai Bra-
zait užstojo jo kovos draugai —
Europos ir JAV bi iuliai, Susivie-
nijimo S j dis ir tautininkai Ba-
lio Gaidži no asmenyje ir pasi-
trauk iš VLIKo. V liau Brazai-
io buvau paskirtas tartis su VLI-
Ko grup mis d l LFB sugr žimo
ir d l konsolidacijos. Labai stro-
piai Brazaitis teik medžiag ,
dav patarim . Štai savo laiške
1963.3.6 raš : " . . . prašydamas
priiimti, jei kreipsis, mano pa-

tik tinio pareigas. Šia proga noriau pastebėti, kad kol dr. Šidnra viešai spaudoje atšauk savo teigimo LFB adresą, tol LFB neturėtis su juo už bendro pasitarimą stalo. Antra, jei teks kalbėtis su Šmulkšiu ir Talala, tekt pastebėti, kad LFBnra "Politinis sąjūdis", o pirmiausia rezistencinis ir, jei VLIKas siekia konsoliduoti tik politinius sąjūdžius, tada be reikalo adresavosi į LFB. Trečia, iš pat pradžių praverst leisti suprasti, kad laisvinimo organizacijos vienybė nebus manoma,

jei bus apeita LB". VLIKo bendradarbi atžvilium net ir labai atalaidžiam Brazai iui kartais užsiliko gana ilgai. Kai savaitgaliais važiuodavom prie Atlanto, jis išsitraukdavo Krupavičiaus laiškus ir skaitydavo, kai vienas laiškas prieštarauja kitam, palydėdamas pastaba: vargas ir didelis nelaimė žmogui, kuris nesusipranta laiku pasitraukti iš viešo veikimo . . . Bevertydamas senus laiškus, suradau LFB CV posėdžio protokolą, kur buvau sekretorium ir kur svarstėm LFB pasitraukimą iš VLIKo. Brazaitis pareišk:

Iš Berno konferencijos Šveicarijoje: A. Trimakas, dr. A. Gerutis, P. Padalis, L. Šmulkštys, S. Lozoraitis ir J. Brazaitis. Nuotr. B. Gaidžiūno

“Džiaugiuosi, kad pagaliau esu tas kamštis, išmestas balos pavirši. Iš k tik paskaityto rašto sitikinote, kad VLIKas yra bala. Jau ilgas laikas, kai VLIKas nieko nepadaro. Savo rezistencin-herojin laikotarp VLIKas baig su Julijono B t no mirtimi. Dabar, pasitraukus iš VLIKo, mes turime pereiti lietuviyb s stiprinimo ir jos išlaikymo darb , nes ši sritis jau senai apleista. Tai bus konkretus m s darbas. LF atliko daugiausia tiek techniškam, tiek ryšyje su kraštu darbe, derybose d l gr žimo gal t mus gr žinti bal . VLIKas, manau, gyvuos ir toliau”.

Antrasis l žis

VLIKo bendradarbi moralin skriauda nebuvo atitaisyta, ir po kurio laiko Brazaitis visai to nek l . D l to pasiteiravau pas pulk. Šov , su kuriuo Brazaitis buvo paskirtas palaikyti ryš ir kuris išskraidino But n ir Daurmant Lietuv ; jis patvirtino, kad VLIKo žmoni užmetimai Brazai iui buvo visiškai neteisingi. Intensyvus darbas Darbininko redakcijoje, talkinimas kitai spaudai, knyg rašymas ir labai pablog jusi sveikata Brazai iui eilmet buvo kasdienin rutina, kuria Brazaitis prad jo vis dažniau sk stis. Visada atsakydavo laiku laiškų, bet paskutiniaisiais keliais metais atsakymai ret jo. Skund si ne vienam, kad plunksna krinta iš rankos, kad sunku prisiversti eiti darb ar iš jo

gr žti. Laiškuose vis labiau kariais žodžiais pasisakydavo apie kai kuriuos iškilius asmenis d l j nes žiningumo ir savimeil s. Iš paviršiaus daug kas mat me, kad Brazaitis jau ne tas nepavargstantis ir superidealistas, ko jis ir nesl p . Ta iau savo ant-r j l ž sl p ir tik nedaugeliui atv r savo širdel ir gil skausm — tai šeimos pairim . Š sm g daugumoje pergyveno vienas, aklinau užsidar s.

Tre iasis l žis

buvo fizinis. Reumatinius skausmus kantriai perneš iki rankos nepajudino. Ta iau širdies sm giai ištiko tuo laiku, kai Brazaitis skubino užbaigti daug prad t darb . Brazaitis buvo labai ištikimas savo draugams, juos gerb , jiems pad jo. Pareigos jausmas buvo daug didesnis už turimas j gas. 1958.7.16 skund si, vykdamas LFB studij savait : “Blgiausia, kad šiemet, kaip ir pernai, turiu baudžias ir j baigiu Fordhame tik rugp. 15. Taigi, t pat vakar atvyk s b siu išm ytas, kaip sliekas vištos snape”. Ta iau atvažiavo Kennebunkport ir dar t pat vakar skait paskait . Arba dar anks iau raš : “Aš pats baigiau jau vien darb — apie rezistencij ir atidaviau. Jei tik Laisv s Komitetas neapgaus ir nesugaišins išleidimo. O tam jie n ra negab s. Iš man s išspaud visas atostogas darbui, jie patys vis dar tebeatostogauja . . . Dabar — dar

Zenonui turiu parašyti apie 100 puslapi . . Ir taip beveik kiekviename laiške painformuodavo, k rašo ir kiek dar laukia rašymo.

Brazaitis labai dom josi jaunimu, jiems skait paskaitas, jiems raš . Per mus LFB CV-b , labai džiaug si, kad ateina jaunesni žmon s. Ta iau r pestis buvo nukreiptos dar tolimesn ateit . Štai 1960.8.24 raš : “Aš labai džiaugiuosi, nes matau, kad Frontas atiduotas geras, patikimas ir veržlias rankas. Ta iau mane neramina vis viena mintis: ar j s tur site kam perduoti su tokiu pasisekimu, kaip mes perdav m jums? Ir Pats ir visi kiti yra dar Lietuvos produktas, ten pogrindyje gr dinti. Tarp mano ir Paties mentaliteto nebuvo didelio skirtumo. Bet ar bus taip lengva susigiedoti Pa iam su naujais p diniais?”

Labai rimtai sirgdamas raš apie dr. Padal . Labai Brazai iui r p jo parašyti apie prof. Ivinsk , prad jo Darbininke, bet nebaig . Sak si, kad tai paskutinis bi iuliškas patarnavimas, kad teisingai b t vertintas ir kad kaip pavyzdys b t paliktos ateinantiems. Paskutin kart Brazait aplankiau apie 4 dienas prieš mirt . Jis buvo globoje dr. R. Šomkait s, kuri bent dviem atvejais Brazait tiesiog ištrauk iš mirties gl bio. Paskutiniame atsisveikinime jis praš atkreipti d mes jaunim , praš užbaigti jo prad t darbel apie Ivinsk ,

klausin jo apie bi iulius ir nieko nesak apie savo sveikat . Ilgas buvo rankos paspaudimas be žodži , kaip kadaise Laisv s al joj ir vienuolyno kieme po kiekvieno pasimatymo, nes gr sm buvo didel ir rytojus neaiškus.

Žinia apie Brazai io mirt nebuvo nelaukta. Kuklios laidotu v s, maža saujel bi iuli , nebuvimas kalb — visa tai š didvyr ir kovotoj dar dar didesniu. Iš Brooklyno palyd toje jo pasirinkt poilsio viet Putname, nes sakydavo, kad šiame krašte Putnamas — tai lietuviškiausias kampelis. Reti ir graud s Putnamo koply ios varpo sm giai lyd jo karst Lietuvos s naus patrijoto, savo 71 met gyvenimo kelyje palikusio tokius ryškius p dsakus ir daug dar neišbaigt darb , daug išsvajot svajoni apie Lietuv l s ateit . Šlapiu vienuolyno taku paskui karst t s si neilga prieteli vilkstin su giedan iomis vienuol mis. Prie šio valstyb s vyro — didžiausio Lietuvos istorijoje sukilimo vado ir vyriausyb s pirmininko nebuvo saliut , nebuvo kovos žirgo, nebuvo medali ir karišk laidotuvi trimit . Karst gaub tik kukli Lietuvos trispalv v liava. Po trumpos maldos, karstas prad jo leistis amžin poilsio viet . Plk. Škirpa suklupo ir, paliet s ranka karst , palyd jo savo kovos draug amžinam poilsui, palyd jo su gausiom ašarom karys, pats užgr dintas kovose.

Gr žtant po laidotuvi vie-

nuolyn kartu su prof. Yla ir dr. Kazicku toliau m ginome svars-tyti, k praradome.

Brazaitis buvo praktiškas ir rea-
listas, gyvenimo ir pad ties ana-
lizuotojas. Kaip teatro uždangos
atidarytojas — tiems, kurie ne-
mato šviesos ir rytojaus dienos,
jis vienu užsimojimu atidarydavo
uždang ir parodydavo keli .

Štai, tremties dienose pasime-
tusiems, Brazaitis taip gyvenim
analizavo: “Aš palieku patiems
apsispr sti, pasirenkant vien iš
dviej galimybi : arba sau, arba
Lietuvai, arba organizuoti ir vai-
ruoti savo gyvenim taip, kad b -
t daugiausia sau naudos, arba
kad daugiausia naudos b t Lie-
tuvai”.

Toliau Brazaitis parodo šviesi
išvad : “Apsispr sti šitoj dilemoj
padeda atsakymas kit klausim :
kas esam? ar esam tie, kurie pa-
b gom, ar tie, kurie pasitrauk m?
Pab gom nuo baim s ir kan ios?
Kaip karys iš fronto? Ar pasitrau-
k m, kaip tie, kurie nori pakeisti
front ir iš m s pozicij kovoti
su priešu? Net jeigu pab gom iš
baim s, ar dabar norime b ti
dezertyro rol je, ar rol je kario,

gr žtan io front ir kovojan io
naujose pozicijose?”

Brazaitis buvo giliai religingas,
nors to viešai nedemonstravo.
Jaunimui dieg vilt ir j labai
vertino. Dar Vokietijoje 1948 me-
tais taip kalb jo: “Abejoti netu-
rime teis s, matydami tvenkian-
tis baisi audr , kurioje ne vienas
gal b sime sunaikinti. Bet iš jos
Apvaizda išves giedr rytmet
t šal , už kuri j vaikai ir duk-
ros sudeda savo maldas, savo dar-
bus, širdies, valios ir proto ju-
d jimus, už kuri vaikai eina
mirti”.

“Baisi ir didi yra tauta, už ku-
ri net k dikiai savo gyvyb au-
koja, nes j , nekalt j , auka, kaip
aname iurlionio paveiksle, bal-
tu d mu ir šaukian ia tylą turi
nesukludomai pakilti iki Viešpa-
ties veido” (Raštai, IV, 543).

Po 10 met Brazai io darb
reikšm nesumaž jo, o daugeliu
atvej pajutome, kad j savo lai-
ku per mažai vertinome. Šian-
dien, manau, galiu pasakyti: Ko-
votojau už Lietuvos laisv ir tau-
tos ateit , ils kis po sunki dar-
b , Tavo tauta Tav s nepamirš.

Intelektualinis budrumas galb t tikins ne vien , kad
laisv s kelyje nepakanka r pe스팅ai kartoti bendrus lais-
vinimo žodžius, o reikia numatyti konkre ius uždavinius
kiekvienam metui, kiekvienam kartui.

Juozas Brazaitis
(Raštai V, 1985)

JUOZAS BRAZAITIS — LITERAT ROS MOKSLININKAS

Dr. JUOZAS GIRNIUS

Dešimtajame Lietuvi Katalik Mokslo Akademijos suvažiavime, vykusiame 1976 m. lapkričio 24 - 28 dienomis Dievo Apvaizdos lietuvi parapijos Kultūros Centre, Southfielde, Michigane, dr. Juozas Girnius skaitė paskaitą "Prof. Juozas Brazaitis — mokslininkas". Šia spausdinama paskaitos ištraukos dalis, atspausdinta L.K.M. Akademijos suvažiavimo darbe X tome ir specialiaje atspausdintame, Romoje, 1984 m.

"Žmogaus gyvenimas išties yra kelionė besikryžiuojančiomis, vadinasi, visų apsisprendimų reikalaujančiomis kryžkelėmis. Pasirinkdamas temą Akademijos penkiasdešimtinėi sukakčiai jos vaidmenį kryžkelėse, Brazaitis savaime nurodė kryptį jos veiklai: būti šviesa savo tautai. Tarnavo tautai Brazaitis tiek visu gyvenimu, tiek savo moksliniu darbu. Gyvu žodžiu prof. Juozas Brazaitis jau nebeprabilo mus, bet jis byloja mus visa savo gyvenimo šviesa" — kalbėjo jo paskaitos žangoje dr. Girnius.

Toliau paskaitininkas nurodo, kad jau 1939 metais III L.K.M. Akademijos suvažiavime Juozas Brazaitis buvo išrinktas Akademijos nariu mokslininku, anuometiniu terminu — akademiku.

Ši rinktinė narių mokslininkų, arba akademikų, skaičius buvo nedidelis, ir jį patekti reikė tikrą vertinimą; I suvažiavime nariais akademikais tapo prel. A. Dambrauskas-Jakštas, prof. Pr. Dovydaitis ir prof. St. Šalkauskis, II suvažiavime — vysk. P. Bys (buvęs universiteto rektorius), prel. B. Šnys (ilgametis prorektorius) ir prof. J. Eretas, III suvažiavime narių mokslininkų vardas pripažintas vysk. dr. M. Reiniui, prof. K. Pakštui, Brazaitiui ir doc. dr. Z. Ivinskiui. Pastarasis buvo jauniausias (31 m.), o Brazaitis (36 m.) buvo žemiausios pozicijos universitete — neetatinių lektorius. Šalia ilgametio universiteto profesoriaus Juozo Brazaitis išrinkti Akademijos nariai mokslininkai per trumpą laiką laimėti moksliniai pasiekimai.

Mokslinio darbo dešimtmetis	neetatinių lektoriumi, nuo 1941
Mokslinį darbą Juozas Brazaitis	m. rudens profesoriumi) su per-
išties dirbo neilgą laiką	trauka pirmuoju bolševikmečiu.
— vos dešimt metų, vienaip ar	Tačiau galbūt tiksliau skaičiuoti
antraip skaičiuojant. Universitete	ne universitete dvidešimties metų,
dirbo nuo 1933 m. iki 1944 m.	bet faktiškai mokslinio reikškimosi
(iš pradžių vyr. asistentu, vėliau	laiką. Ir šiuo metu susidaro taip

pat dešimt metų: pirmą žurnalinį straipsnį paskelbė 1930 m. rudenį, paskutinį — 1940 m. pavasarį.⁵ Okupacij metais išspausdino tik vieną studijinį straipsnį iš tuo metu rašytos Maironio monografijos. Egzilyje Brazaitis nebeturėjo sąlygų moksliniam darbui: Vokietijoje buvo sitrauktas Vliko veiklė (1945 - 1951), o Amerikoje ligi pat mirties dirbo Darbininko redakcijoje (1952 - 1974). O koks žmogus alinantis darbas išveivins spaudos redakcijoje, iš šalies negalima nusiųvaizduoti.

Per trisdešimt egzilio metų Brazaitis galėjo tik priebėgomis, daugiausia atostogų savaitėmis, imtis mokslinio pobūdžio darbų (talka enciklopedijai, keletas straipsnių Aiduose, palyginamosios analizės Maironio, V. Krivės, A. Vaičiūlio, A. Jasmanto knygoje). Priskaičiavus recenzijas ir rašytojų sukurtų apžvalgų ar nekrologų, ne taip jau mažai susidaro ir išveiviniams metams parašyti dalykai. Tačiau vis dėlto nebe šiais literatūriniais rašiniiais remiasi Brazaitis mokslinis našas. Žinoma, ir šie rašiniai yra reikšmingi: papildoma ankstesnius jo darbus, be to, liudija visai neišblusę jo domėjimosi savąja mokslo sritimi. Ne vien kartą laiškuose Brazaitis minėjo, kad dar norėtų parašyti lietuvių literatūros „šimto puslapio istoriją“. Be abejojimo, berašant „šimto puslapio“, būtų pasirašęs ir daugiau šimtų. Bet užtat

šis noras ir liko tik svajonė, nes jam pristigo laiko. Kiek pajėgus sutaupti laiko nuo redakcinio darbo, Brazaitis vis pirmąjį skyrė kitiems darbams — nebe literatūrai, o rezistencijos istorijai (Vieni vieni, pora leidinių vokiečių kalba).

Tad norėdami apibūdinti Juozą Brazaitį kaip literatūros mokslininką, faktiškai turime visą pirmą žvelgti minėto nepriklausomybės dešimtmčio (1930 - 1940) balansą;

Plunksnos Brazaitis mės nuo studento dienų: antraisiais studijų metais (1923) pradėjo dirbti Lietuvoje. Pirmąjį literatūrinę recenziją 1925 m. jis ir paskelbė šiame dienraštyje. Baigęs Teologijos fakultetą (1927) ir pradėjęs mokytojauti Kauno Aušros mergaičių gimnazijoje, Brazaitis dar labiau suintensyvino savo literatūrinį reiškimą. Nuo 1928 m. pradėjo savo recenzijas spausdinti Židinyje. Pagaliau 1930 m. jis išspausdino pirmąjį studijinį straipsnį ir išleido vadovėlį Literatūros istorija.

Tuos metus ir laikome Juozo Brazaitis mokslinio reiškimosi pradžia. Iškart parodė produktyvumą. Nors 1931-1932 mokslo metais gilino studijas Bonnos universitete, pajėgus 1931 ir 1932 m. parengti po tris studijinius straipsnius, o vėliau kasmet tokius straipsnius paskelbdavo po keturis ar penkis. Iš viso 1930 - 1940 dešimtmčio ių

Literat ros premijas skirstant Vokietijoje. Iš kair s: J. Brazaitis, A. R kas, P. Cau ys ir A. Merkelis Nuotr. B. Gaidži no

išspausdino apie 35 studijinius straipsnius žurnaluose (Židinyje, Naujojoje Romuvoje, Tiesos kelyje, Athenaeum, po vien straipsn lenk , latvi ir est leidiniuose) ar savo parengtuose m s klasik rašt naujuose leidimuose. Išleido studij Vaižgantas ir iš straipsni sudar knyg Lietuvi rašytojai. Be jau sumintoj vadov lio, pasikviet s talk , gimnazijoms išleido dar du vadov lius ir pareng tris chrestomatijas. Per dešimt met išleistos 8 knygos, paskelbti apie 45 studijiniai straipsniai ir apie 60 smulkesni rašini literat ros klausimais ar apie atskirus rašy-

tojus, vairi recenzij , metini literat ros derliaus apžvalg — sp dingas balansas, liudijantis Brazai io ir gabumus, ir darbštum .

Dera priminti, kad Brazaitis, ir prad j s d styti universitete, vis laik dirbo ir gimnazijoje. Nieku b du neužsidar savo kabinete. Gausiai raš ir publicistini straipsni , b damas 1936 m. prad jusio eiti dienraš io XX amžiaus redaktori kolektyve. Aktyvus buvo ne vienoje organizacijoje. Vis laik nuo sistegimo iki uždarymo (1935-1940) pirmininkavo Lietuvi kalbos ir literat ros mokytoj draugijai. O

reik jo laiko ir publicistiniam, ir visuomeniniam darbui.

Skurdi m s literat ros mokslo pad tis.

Ko verti buvo Juozo Brazai io moksliniai darbai? Patys skai iai, nors ir sp dingi, dar neliudija j vert s: dažnai produktyvumas apmokamas skaudžia kaina. Kokia Brazai io našo Lietuvos moksl vert ?

Visu savo darb plotu Brazaitis pasireišk kaip vienas pagrindini m s literat ros mokslo pradinink , saky iau, lygiomis su savo mokytoju V. Mykolai iu-Putinu.

Konstatuoju tai apgalvoj s, nemanydamas nei perd ti Brazai io mokslini nuopeln , nei retoriškai šokiruoti savo klausytoj . Bet kadangi galb t ne vienam gali susidaryti superlatyvumo sp -dis, turiu bent pora žodži nurodyti, kuo grindžiu tok savo vertinim .

Sena m s valstyb , sena ir m s istorija. Bet tautin m s kult ra yra naujakur , turinti savo amži skai iuoti ne šimtmeiais, o kukliais dešimtmeiais. Visai be kult ros nebuvo ir senoji Lietuvos valstyb , kai kuriais atžvilgiais ji buvo net aukšto kult -rinio lygio. Ta iau vis d lto mažai ji buvo tautiška. Lietuviškos dvasios stokojo ir senasis Vilniaus universitetas 1579 - 1832). Atgimusiai tautai reik jo savo moksl

kurti be paveld jimo, iš naujo. Tik 1922 m. Kaune kurtas Lietuvos universitetas buvo pirmasis tikrai lietuviškas mokslo židinys.

Kaip kituose moksluose, taip ir literat ros moksle reik jo darb prad ti faktiškai tušiomis rankomis. Humanitarini moksl fakulteto pirmieji lietuvi literat -ros d stytojai prof. M. Biržiška ir doc. kan. J. Tumas-Vaižgantas buvo savamoksliai (vienas — teisininkas, antras — kunigas). Abu jie uoliai rinko medžiag apie m s rašytojus, bet analizuoti j k ryb paprasčiausiai nebuvo pasireng . Teologijos - filosofijos fakultetas laimingai pasireng V. Mykolait , Vakaruose išsilavinus literat ros mokslinink ; Prof. V. Mykolai iui per jus Humanitarini moksl fakultet (1929), jo p diniu Teologijos - filosofijos fakultete nuo 1933 m. tapo Juozas Brazaitis. Jiedu ir yra m s literat ros mokslo pirmieji grind jai. Lietuvi literat ros istorijoje galb t daugiau nuveik Mykolaitis (daugiau ir met gal jo jai skirti), bet Brazaitis plaiau pasireišk visose literat ros mokslo srityse.

Brazaitis iš ties dirbo visuose literat ros mokslo baruose: ir literat ros teorijoje, ir literat ros istorijoje (lietuvi literat ros istorija ir buvo tiesiogin jo specialyb), ir literat ros kritikoje (gana gausus recenzij pluoštas). Nors tiesiogiai jo specialyb buvo lietuvi literat ra, par pino gimna-

zijoms ir visuotin s literat ros dvitomj vadov l. Lietuvi literat rai nusipeln ir keturi m s klasik rašt nauj leidim parengimu. Nesiribodamas individualine literat rine k ryba, gilinosi ir m s liaudies k ryb — tautosak ;

Literat ros teorijos samprata

Literat ros teorijai pas mus ryškiausiai atstovavo kaip tik Juozas Brazaitis (V. Mykolaitis skait estetikos kurs , bet jo nepaskelb : išskyrus polemik su A. Jakštu, nepaskelb n straipsni teoriniais literat ros klausimais). Brazaitis 1930 m. (atseit dar prieš prad damas d styti universitete) pareng gimnazijoms Literat ros teorij , o v liau universitete skait jos kurs , privalom visiems studentams, pasirinkusiems kuri nors iš kalb bei literat r šak ; Šio kurso išlik užrašai, atrodo, parengti naudojantis paties profesoriaus skaitytu tekstu, tad — patikimi.⁶

Literat ros teorijos objektas, pagal Brazait , yra “žmogiškoji grožio k ryba, kuri reiškiasi žodžio formomis”. Pagal tai jos užvynys yra “susekti literat rin s k rybos priemones ir d snius”. Tirdama literat ros d snius, savaime ji neturi praktišk , utilitarini tiksl , tik nori “pažinti literat ros esm , jos d snius ir atsitiktines žymes”. Tai literat ros teorij ir daro moksl : “ji nenori nei kritikui, nei k r jui

tarnauti, ji tik nori ties surasti, kaip fizika ar psichologija, kaip apskritai mokslinis pažinimas”. Savo ruožtu “surastos literat ros teorijos tiesos, kaip fizikos ar psichologijos, v l esti praktiškajam gyvenimui pritaikomos”. Kaip visi mokslai, taip ir literat ros teorija “iš gyvenimo gimsta ir juo maitinasi, o išaugusi v l gr žta gyvenimo gerinti ar jo naikinti”. Tokia literat ros teorijos samprata vadovavosi Brazaitis.

Savo universitetiniame kurse išsamiai apžvelg s literat ros teorijos istorin raid , Brazaitis visur renkasi vidurio keli : “apžvelgtoji istorija mus apsaugo nuo vienašališkumo”.

Subjektyvin literat ros teorija kreipiasi k r j , objektyvi n — k r inius. Brazaitis pripaž sta, kad pravartu pažinti k r jo asmenyb , bet š psichologin keli laiko tik vadu, nesgi literat ros visum sudaro ne k r jai, bet k r iniai. Tod l, Brazai io nuomone, daugiausia d mesio reikia kreipti pa i literat r : “išeisi-me iš veikalo, o vairius jo d snius stengsim s pagr sti k rybos ir grož jimosi psichologija ir sociologija”. Tai iš esm s sintetinis kelias.

Metodo klausimu Brazaitis pirmenyb teikia empiriniam (partirtiniam) — induktyviniam metodu — iš fakt daryti išvadas. Spekuliatuvinis — deduktyvinis metodas geras tuo, kad sutrumpina keli , bet pavojingas tuo,

kad reikalauja pripažinti negin i-
jam prielaid, iš kurios gal tume
daryti išvadas. Pavojingas d l to,
kad lengva t prielaid klaidingai
suprasti ir padaryti netikslias iš-
vadas. Bet ir iš fakt darant
išvadas, taip pat lengvai galima
suklysti, jei jos daromos iš per
mažo fakt skaičiaus, jei faktuose
pastebima tik dalis žymi, jei iš
vienos fakt grupės padarytos iš-
vados m ginamos paversti visuo-
tinėmis. Todėl, pagal Brazait,
pravartu patirtin metod papil-
dyti ir spekuliatyvinu metodu,
kad, jo žodžiais, išvados “iš apa-
ios” sutikt su išvadomis “iš
viršaus”.

Normatyvin ar aprašomoji li-
teratros teorija? Šis klausim
Brazaitis atsako: istorija sp ja,
kad teikiamieji receptai dažnai
pasirod netikri. “Griežtai turime
pasibr žti, kad literatros teori-
rijos n ra uždavinys nurodin ti
normas, kaip ir kas rašyti, lygiai

kaip fizikos n ra uždavinys nuro-
dyti, kaip namus statyti. Kaip fi-
zika stengiasi surasti mechani-
nius gamtos d snius, taip litera-
t ros teorija — veikalo d snius.
Tuos d snius, kurie gl di pa-
iame veikale, literatros teorija
tekonstatuoja”. Taigi, Brazai io
supratimu, literatros teorija “iš
esm s yra tik aprašomoji: jos už-
davinis nurodyti b dus ir žodžio
priemones, kuriomis grožis pasi-
reiškia literatros veikale”. Kitoje
vietoje galutinai apibr ždamas li-
teratros kurso pob d, Brazaitis
b dingai šiek tiek “susubjektyvi-
na” savo poži r, b tent “gro-
ž ” pakei ia “k r jo išgyveni-
mais”. Nurod s, kad literatros
teorijos pagrindas yra literatros
veikalas, pabr žia: “Nagrintis
pats veikalas su jo žodžio prie-
monėmis, kuriomis jis išreiškia
k r jo išgyvenimus ir per kurias
tuos išgyvenimus pasisavina skai-
tytojas”.

I š n a š o s :

5. Faustas Kirša, žr. Židinys, 1940
m. 5-6 nr., 600-608 psl. Straips-
nis baigtas nuoroda, kad “bus
daugiau”. Šis paskutinis Židinio
numeris nebepasiek JAV, ir d l
to ionykšt se bibliotekose jo n ra.
Autoriui pavyko š Židinio numer

gauti iš Lietuvos.

6. Remiu šio kurso patikimum tuo,
kad abu turimi jo užrašai visai
sutampa. Toliau ir bus iš j ci-
tuojama, d stant Brazai io pa-
ži ras literatros teorijos klausimais.

GERAS KAIMYNAS IR DARBŠTUS VLIKO NARYS

Keli br kšniai a. a. JUOZO BRAZAI IO atminimui

BALYS GAIDŽI NAS

Tuoj po karo Vokietijoje taip susid st , kad su Juozu Brazai- iu ketverius metus buvom artimiausi kaimynai, atsik rusio VLIKo bendradarbiai, dažnokai drauge keliaujantieji toliau esan ias tremtini stovyklas, šaukiamus pasitarimus, o pora kart net ir toliau — Berno ir Paryžiaus konferencijas su m s diplomatais. Per tuos ketverius metus susidar ir iki šiol išliko kai kurie greta gyvenan io kaimyno ir bendradarbio bruožai, kurie gali kiek paryškinti prieš 10 met amžinyb n iš jusio veiklaus ir k rybingo žmogaus paveiksl .

VLIKas Vokietijoje atsik r labai nudegintam ir sugriautam Wuerzburgo mieste 1945 m. kovo 14 d., bet ten ilgiau dirbti nepasiliko. Kad ten nepasiliko buvo dvi svarbios priežastys: Wuerzburge laikinai gautos patalpos buvo mažos, geresni nebuvo galima gauti; Wuerzburge esanti amerikie i karin valdžia, dar iki šiol nebandyt giliau panagrinti priežas i , VLIKo darbui nebuvo palanki. Ar tai buvo koks asmeniškias

komendanto sauvaliavimas, ar tada dar veik daugeliui amerikie i “kvepianti” rus taka, o gal ir aukštesn s valdžios nepalankumas. Tuo tarpu pranc - z karin vadovyb , ieškant geresni darbo ir apsigyvenimo s lyg , tuoj parod reikiam d - mes ir leido, atsimenant visokius pokarinius nedateklius, visiškai paken iamai sikurti Pfullingene, prie didoko pramon s miesto Reutlingeno, esan io tarp Stuttgarto ir Tuebingeno.

Kada VLIKas k l si Pfullingen , viename iš gaut nam , turin io tris butus, pirmam aukšte sik r mano šeima, antram Juozo Brazai io, o tre iam VLIKo reikal ved jo Vlado Jaku io šeima. Taigi visokiais matais nuotol matuojant, tol ar aukšt , su Brazai iais pasidarr m patys artimiausi kaimynai. Ten ramiai išgyvenom daugiau kaip 4 metus, nors beveik pro pat langus jo triukšm kelianti tramvajaus linija ir šalia jo judrus kelias.

Ten gyvendami ir tur dami pakankamai politinio ir visuone-

ninio darbo, visi buvom nuolat užsi m ir d l aplinkumos smulkmen galv nekvaršinom. Visi gerai sugyvenom, esant kokiam reikalui vieni kitiems talkinome, o progom pasitaikius ir vieni pas kitus sve iavom s. Net ir panašaus amžiaus m s vaikai žaidimuose nesipeš . O vien kart , kieme pasistat nedidel lauko palapin , ten sulind drauge paband ir cigaret patraukti. Tik kai mano uošvien pamat , kad iš tos palapin s r ksta d mai, visi atsim vienod bausm , vieni kit neskund , o po bausm s atlikimo daugiau cigare i ir nebeband .

VLIKo reikalams Pfullingene, vokie ius iškraus ius, pranc zai buvo dav 5 namus. Tie namai buvo pa iam miesto parkraštyje, tuometin s naujos statybos, tarp esan i priemiesio darž . Ir, kaip dabar galvoji, jie buvo labai patog s visokiems "sabotažnikam" mus terorizuoti. Matyt, kad ten dar nebuvo at j s patogus laikas. Kiek v liau esu užtik s viename komunistiniam laikraštyje tok pasišaipym : "VLIKas Vokietijoje sik r s tarp kop st lauk . Ir dažnas pro ten praeinantis ar pravažiuojantis nežino, kur VLIKo nario, o kur kop sto galva". Iš to pasišaipymo tik tiek buvo galima suprasti, kad VLIKo sik rimo vieta buvo sekama, ja domimasi, nes v liau, man 1949 m. ruden išvažiavus JAV, o

VLIKo raštin perk lus Reutlingen , prasid jo j siveržimai ir kitokie persekiojimai.

Atsik rusiam VLIKe, kaip ir Lietuvoje, man teko atstovauti tautininkams, o J. Brazai iui, kada A. Damušis su šeima liko Kemptene, atstovauti frontininkams. Kaip kiti bevertint , tie du junginiai tada buvo patys judriausi, tur j savo organizacinius padalinius visose didesn se ir mažesn se stovyklose, savo spaud ir dar matom tak vis tuometin lietuvi veikl . Tada, lankant skyrius, dalyvaujant suvažiavimuose ar stovyklose, esu gird j s: kaip tau sekasi bendradarbiauti su Juozu Brazai iu, juk jis, tik suorganizavus Laikin j vyriausyb , tuoj beveik visas Lietuvos gimnazijas direktoriaus sudodino savo partie ius?

Nenor iau fantazuoti, nes nuo toki pokalbi pra j beveik 40 met ir laikas gerokai prideng atmint , bet mano atsakymai buvo maždaug tokie: su J. Brazai iu santykiaujame labai gerai. Jis domisi m s darbu, aš domiuosi j . Kelion se kai kada jis užsimena, kad gal kada ir jaunieji frontininkai ir jaunieji tautininkai daug kur gal s artimiau suderinti savo programas ir Lietuvai daug gero padaryti.

Tremties epizodas labai prailgo. Žvelgdami praeit daug k imam vertinti kitaip, negu vertinom prieš eile dešim i . Ir pats

Juozas Brazaitis yra rašęs: "Laiko perspektyvoje aprimsta aistros, atsiranda daugiau pagumų pažvelgti objektyviai tiek Smetonai, tiek Raštikui, tiek Škirpui, tiek Eretui ir kitus asmenis, kurie savo laiku rodė tokie kontraversiški?"

Juozas Brazaitis labai domėjosi mano pastangomis nufilmuoti lietuvių tremtinių stovyklas, rašytojus, dailininkus, svarbesnius kultūrinius ir organizacinius suvažiavimus. Ir kur bevažiuojant, jei tik VLIKo turiniam ir didele senatve serganiam automobilyje buvo kiek vietos, neužmiršdavo pakviesti, kad važiuotume drauge ir kiek tik galima daugiau nufilmuoti. Esant, tai liks akivaizdus dokumentas ateities. Kai tik sumontuodavau kokį nufilmuoti vykę, jis atėdavo pažįrti ir pasidžiaugti. Tada, tuoj po karo, toks filmavimas buvo nelegalus darbas. Niekas tokiam darbui nedavė leidimo, o medžiagą, tik pasenusi ar net ir apgadintą galėjai gauti, ir tai tik spekuliaciniam kainom. O keliavimas perkrautais traukiniais su didele filmavimo bagažu, buvo nepavydintinas. Taigi, kai J. Brazaitis, o kartais ir dr. P. Karvelis pakviisdavo keliauti automobiliu, buvo savotiška užsimoto darbo palaima.

Iš tų kelionių su J. Brazaitiu prisimena ir jo vairavimo "nelaimas". Esant bent du kartus kelyje sutiktus švabjaujus,

kinkytus vežimus, griovius stumiant, o vien kart ir tvartokamp užkabinant. Kai rašau apie tuos šoferiavimo nuotykius, prašau nesuprasti, kad automobilio valdyti nemokėjo. Ne. Tie nuotykiškai atsitikdavo tik todėl, kad mintyse visad buvo paskendęs ne apie vairavimą, bet visiškai apie kitus reikalus. Kartais kai ko paklausdavau, jis negreit atsiliepdavo. O atsiliėpęs dar sakydavo, kad gerai nenugirdęs mano klausimo, nors klausos joki būd neturėjo. Atseit, aš klausim turėdavau pakartoti. Šiuo požiūriu jis buvo labai panašus kitam tokiam pat rašto žmogum — Vinc Rasten. Ir su juo buvo lygiai tokie pat reikalai, kaip ir su Juozu Brazaitiu.

Juozas Brazaitis, dirbdamas VLIKe, yra daug rašęs, redagavęs beveik visus svarbesnius raštus ir memorandumus, o taip pat leidžiant Eltos biuletenius. Pro jo rankas praėjo "Partizanai už geležinį uždangos", jis parašė "Vieni vieni" ir eilę reikalingų brošiūr. Jo buto darbo kambaryje nakties šviesa, kuri atsimušdavo mums buto palangą ir darželį, beveik visada užgesdavo paryšiais. Kada mes kiti, mažoji VLIKo kolonijoje dar prasimanydavom šioki toki pramogą, tai Juozas Brazaitis dažniausiai likdavo prie savo rašto darbų ir knygų. Kai dabar žvelgiu praeitį ir žinau, kas yra atsitikę su jo šeimos ži-

diniu, gal ir tas jo pareigumas, kad pirmiausia reikia pareigas atlikti savo tautai, o tik kas lieka — šeimai ir kitiems, bus taip pat spauds savo rand .

VLIKas buvo ir tebra politini ir kovos organizacij junginys Lietuvai laisvės siekiant. O kur politika, ten vairiausias nuomonės ir ginai. Ar Juozas Brazaitis buvo politik m gsts, kaip prel. M. Krupavius, dr. P. Karvelis, V. Sidzikauskas ar ir Vytautas Vaitieknas? Ne! Steb davau, kada VLIKo pos džiuose siliepsnodavo tokie ginai, tai Juozas Brazaitis beveik visada palengva išslinkda-

vo koridori ir v liau matydavau, kaip jis per kiem einas savo but . Po toki pos dži j sutik s paklausdavau:

— Kod l iš pos džio iš jai?

— O iš jau tod l, kad politikuojan i karštas plep jimas tai tik laiko gaišinimas, kada aš turiu daug nebaigt darb .

Tai toks buvo Juozas Brazaitis. Jo atminiai labai tikt rašytojos I. Naudži nait s-Joerg žodžiai: “Dega žvak . Ji kitiems švies skleidžia, bet pati pamazū sutirpsta”. Žvak peranksti sutirpo, bet atlikti jo darbai paliko. Ir organizacija, kuri j tur jo savo vadovaujan iu nariu, gali tuo tik didžiuti.

...Literat ra virš politikos, o pedagogika virš literat ros. Politinis - valstybinis gyvenimas man s niekuomet nedomino ir niekados netrauk . Jeigu teko j sileisti, tai ne dl pam gimo, o dl reikalo. Kada buvo likviduoti tie draugai, kurie tur jo imtis politinio gyvenimo ir j vykdyti, teko kam nors juos pavaduoti. Pavadavau juos atlikdamas draugiškumo pareig , kurios tur jo imtis dar lik gyvi. T pareig teko perimti ne iš malonumo, bet daugiau kaip našta , kuri kas nors tur jo nešti.

J u o z a s B r a z a i t i s

(Iš Brazai io pasisakymo kun. A. Kezio susuktame filme pa ioje jo gyvenimo pabaigoje)

KAIP GAUDOMI "NACIAI" AMERIKOJE PRA JUS 40 MET NUO VOKIETIJOS ŽLUGIMO?

Amerikos Balt Laisv s lyga, sudariusi egzistencijos baz Amerikos balt visuomen je, nuo pirm j sik rimu dien su Baltijos valstybi laisv s r pesiais pasuko pla i j aren : Amerikos vyriausyb , Kongres , spaud , televizij , radij . Jau prad ta siekti ir akademinio pasaulio. Ši kryptis išg s dino tuos, kurie vis laisvinim suprato kaip veiksavo tarpe: savo organizacijose, min jimuose, pagerbimuose, piniginiuose vajuose finansuoti veikl , kuri niekur neveda. Politin s - kult rin s makulat ros gamintojai irgi beveik nelaimingi, nes informuota visuomen pradeda geriau atskirti tikru darbu pasiekiamus rezultatus nuo plepal , pasigyrim ir tuš iažodžiavimo.

Šalia vis kit veiklos sri i , Balt Laisv s lyga kasmet organizuoja žmogaus teisi konferencijas, kuriose pla ioje skal je žmogaus teisi klausimus svarsto valdžios pareig nai, žurnalistai, teisininkai ir kiti vairi sri i ekspertai.

1985 m. kovo 23 d. vykusioje Žmogaus teisi konferencijoje Los Angeles Ambassador viešbutyje buvo svarstomos šios temos: "Žmogaus teis s Baltijos kraštuose",

"1930 met prekybos aktas ir soviet verg pagamint preki importas", "Soviet dezinformacin veikla", "Kaip Amerikos spauda vaizduoja žmogaus teisi pažeidimus sovietijoje?", "Žmogaus teisi rol Helsinkio akto procese", "Amerikos teismai — nepanaudojama galimyb kovoje už žmogaus teises Soviet S jungoje ir Baltijos kraštuose". Tas temas svarst Amerikos valdžios pareig nai (ambasadorius John D. Scanlan, Amerikos Balso direktorius Eugene Pell, Balt j R m viešiesiems santykiams direktorius Linas Kojelis), žurnalistai (Mykolas Drunga, Alan Bock, Bill Pearl), teisininkai (prof. Paul D. Kamenar, Jerry Gideon, Jaak Treiman), soviet dezinformacijos ekspertai (pab g s KGB pulkininkas Imars Lešinskis, pab g s Latvijos komsomolcu viršininkas Sergei Zamas ikov) ir kiti.

Viena iš aktualiausių konferencijos tem buvo "Kas OSI: pasitarnavimas teisingumui ar suplanuotas siaubingas žaidimas?". Ji išsiskyr ne vien savo aktualumu, bet ir tuo, kad svarstybose dalyvavo du žyd tautyb s asmenys — naci ir bolševik teror Bu-

dapešte išgyvenusi "My Destiny" knygos autor Georgia Gabor ir karo nusikaltimais kaltinamo kroato Artukovic gyn jas, konstitucin s teis s autoritetas Garry Fleischman. Advokato Povilo Žumbakio tuo klausimu pasisakym pateik iš New Yorko atvykusi Daiva Kezien .

Povilas Žumbakis, turb t vienas iš pirm j lietuvi OSI intencijose pasteb jo pavojaus ženklus ir band alarmuoti visuomen . Deja, besilinksminanti visuomen nepanor jo b ti vargi-

nama "tuš ia politika", daug pasiv lino, ir dabar turi mok ti kain . Reikia apgailestauti, kad tokia linkme visuomen paakino ir manipuliacij keliu kai kuri vad. veiksniai virš n se siskverb atsakomyb s prieš visuomen ne-
jau i asmenys.

" Laisv " skaitytojams pateikiamas advokato Povilo Žumbakio pareiškimas lietuvi kalba gan pilnai pavaizduoja vis vad. "karo nusikalt li , naci " problem .

J. K.

Ambasadorius John D. Scanlon, Valstyb s departamento atstovas, kalb jo tema "Žmogaus teisi rol Helsinkio akto procese"; iš kair s; Antanas B. Mažeika (Balt Laisv s lyga), Scanlan, prof. Paul D. Kamenar (Washington Legal Foundation), Julius Raulinaitis (JAV LB), Ullar Vitsut, Bank of America viceprezidentas.

Kalba "Amerikos Balso" direktorius Eugene Pell, toliau — Avo Piirisild (Balt Laisv s lygos pirm.) ir Linas Kojelis (Baltieji r mai).

Juozas Kojelis supažindina auditorij su knygos "My Destiny" autore Gergia Gabos (The Jewish Right).

KORUPCIJA VALDŽIOJE:

Intelektualinis nes žiningumas ir tiesos
nusi pimas Teisingumo Departamente

Advokatas S. Povilas Žumbakis

Knygoje “The Name of the Rose”, mokslininkas, filosofas, rašytojas ir istorijos steb tojas Umberto Eco, aptardamas bet kurio inkvizitoriaus ar tardytojo aštriai skausming atsakomyb , sp jo skaitytoj , kad per daug aistringai uolus tardytojas gali b ti bendruomenei pavojingesnis už tariam j nusikalt l. Šis

sp jimas mums šiandien labai tinka — “Jei ganytojas klysta, jis turi b ti atskirtas nuo kit ganytoj , bet vargas mums, jei avys prad s nepasitik ti ganytojais”.

Išgyvename istorin laikotarp kai “avys” pradeda nepasitik ti “ganytojais”. Teisingumo departamente tyko vilkai — ypatingi

OSI klausim diskutuoja Daiva Kezien (Americans for Due Process), pab g s KGB pulkininkas I. Lešinskis (viduryje) ir advokatas Garry Fleischman.

tyko jie Speciali Investigacij skyriuje (Office of Special Investigations — OSI). Avys ir pati sistema gali tapti per daug aistringai uoli ganytoj aukomis.

Per daug strop s tardytojai teiss istorijoje n ra nieko naujo. Teisinio teroro pavojus atpažino JAV-bi demokratijos k r jai, kai jie raš m s Konstitucij ir ypa pirm sias šios Konstitucijos pataisas (Bill of Rights). Valstybin gali piktnaudojimas iškraipant statym yra didžiai pavojingas dalykas. Iš ties , ar ne tik pats pavojingiausias. Toks valstybin gali piktnaudojimas Amerikos revoliucijai buvo esminis. Turime b ti labai atsarg s, kad neteisingai naudojama - statymin galia JAV-se nepažeist m s sistemos ir nepanaikint Amerikos revoliucijos reikšm s bei prasm s. Amerikos valstybin s sistemos steig jai aiškiai pabr ž , kad valstybin s galios ir sistema tom galiom patikrinti ir išbalansuoti yra dvi visiškai skirtingos s vokos ir tod l privalo b ti viena nuo kitos atskirtos. Ir tuo ateinan iom kartom užtikrino, kad amerikie iai niekad ne taps savo vyriausybs s aukomis.

Paskutini keleri met b gyje, stebint Speciali Investigacij skyriaus (OSI) veikl ir mantant, kaip Kongresas ir administracija šios veiklos nepriži ri, darosi vis aiškiau, kad anks iau min toji tikrinimo ir išbalansavi-

mo sistema OSI atveju yra neveikli.

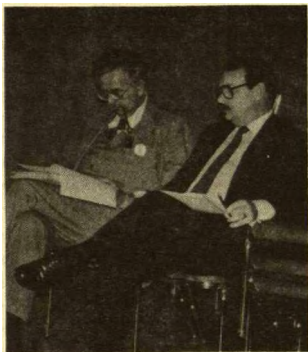
Prieš metus, asmeniškai teik - me rinkin vairi dokument , surinkt iš atskir byl ir be abejon s rodan i ryš tarp OSI ir garsiosios KGB. Dokumentacija buvo teikta kiekvienam JAV-bi senatoriui ir kongresmanui, daugeliui kit pareig n bei pagrindiniams spaudos ir televizijos atstovams, gyvenantiems Washington, D.C.

Asmeniniuose pokalbiuose, kongresmanai ir senatoriai bei j pad j jai buvo ši kaltinim sukr sti ir bais josi, kad JAV Teisingumo Departamentas dr sta bendradarbiauti ir skatinti jau ir taip pla i KGB veikl . Ir vis d lto, Kongresas nerado reikalo š reikal toliau tirti.

Atstov R m ir Senato nariai net nenor jo pavesti esamom teismin m komisijom Š klausim rimtai perži r ti arba apklausint i specialistus, kurie gal t kaltinimus patvirtinti. Pasiteisinimai, kod l nebuvo iš OSI pareikalauta pasiaiškinimo apie žinom j “bendravim ” ir “broliškus santykius” (taip š ryš pavadino federaliniai teis jai) su KGB, buvo silpni, pvz.: stoka apklausin jimui kambari ir laiko, profesional perkrautos darbotvark s ir pan. Kongresas netur jo laiko patyrinti ryš tarp OSI ir KGB — OSI netur jo laiko atsakyti už savo nemorali veikl — vienu žodžiu, Kongresas teisingumui neturi laiko.

Pa ioje administracijoje, Amerikos prezidentas ne kart pavadino Soviet S jung "blogio imperija". Teisingumo ministras taip pat kelet kart ir ypatingai 1984 m., Amerikos Advokat metin je konferencijoje Chicaguje, pasmerk Soviet S jungos teisin sistem ir teismo proced r . Ta iau, neži rint vis did dan i ir stipr jan i rody , kad Soviet S junga nepraktikuoja to, k sako, kad j vidin sistema yra sugedusi, o j teis — tik bendrosios visumos atspindys (prisiminkime tik t kstan ius disident , "refusinink ", krikšioni ir žyg , musulmon ir netikin i j , nacionalist ir žmoni , kurie tik ieško tiesos, prisiminkime Gulago kalinius), jie visi yra KGB praktikuojamo raudonojo teroro aukos. Neži rint vis rody , apie KGB naudojamus metodus išgauti prisipažinimus, pristatyti meluojan ius liudininkus, suklastoti prezidento paraš , bandyti nužudyti Popieži , ir Afganistane išnaikinti ištisas bendruomenes; neži rint t kstan i kit pavyzdži , liudijan i S jungos absoliut abejingum teisingumui, JAV Teisingumo Departamentas jau iasi gal s visai ramiai ignoruoti kaltinim , kad OSI yra tik prat simas KGB teroristinio režimo prieš tautytybes, kurios išdr so pab gti iš komunistinio prieglobs io.

Stephen S. Trott, Teisingumo ministro pad j jas, kurio žinioje yra Kriminalinis skyrius, buvo

Adv. Povilas Žumbakis iš Chicagos ir LFB Los Angeles samb rio pirminkas Algis Raulinaitis svarsto OSI klausimus

pritrenktas kaltinim , kad KGB iš tigr j darbavosi už OSI renkant rody , pristatant liudytojus ir pasirenkant bylas, kurios bus sprendžiamos Amerikos teismuose. Kaip tikras, pilnas ir plastikinis biurokratas, jis nususuko nuo kaltinim ir perdav reikal savo draugui biurokratui Teisingumo Departamente, kuris savo ruožtu klaidingai atsakin jo Kongreso ir spaudos užklausimus.

Mark M. Richard, Teisingumo departamento Kriminalinio skyriaus pareig nas, atsakydamas

Senatoriaus Specter užklausim Soviet — KGB rody , reikal, suklaidino senatori jam pareikšdamas, kad "didžioji dauguma teism , kuriems teko susidurti su šiuo reikalu, patvirtino,

kad OSI pasir mimas soviet (autoritarius pastaba: ne KGB, bet nekaltas žodis "soviet") rodymais yra teis tas". Toliau jis aptaria JAV byl prieš Linn, nepamiršdamas Kungio ir Sprogio byl, kurias jis tur jo rašydamas savo laisk. Kungio reikalu, teismas pasipiktino OSI pasinaudojimu KGB pristatytais rodymais.

"The Lithuanian depositions will be admitted for the limited purpose of establishing the happening of the killings in K dainiai in July and August 1941. They will not be admitted as evidence that defendant participated in the killings. In summary, the reasons for this ruling are: (1) The Soviet Union, which cooperated with the United States government by making these witnesses available, has a strong state interest in a finding that defendant participated in the K dainiai killings; (2) The Soviet legal system on occasion distorts or fabricates evidence in cases such as this involving an important state interest; (3) These depositions were conducted in a manner which made it impossible to determine if the testimony had been influenced improperly by Soviet authorities in that a Soviet procurator presided over the depositions, a Soviet employee served as translator, evidencing actual bias in the manner of translation, and the procurator limited cross-examination into the witnesses' prior

statements and dealings with Soviet authorities; (4) The content of the deposition testimony suggests that the Soviet interrogators distorted the witnesses' testimony when they prepare the 1977 protocols; and (5) The United States government failed to obtain and the Soviet government refused or failed to turn over earlier transcripts and protocols of the witnesses which most likely would have disclosed whether the testimony in the case was the subject of improper influence. Exclusion of the deposition testimony except for the limited purpose specified above is consistent with the course followed by Judge Fullam in *United States v. Kowalchuk*, 571 F. Supp 72, E. D. Pa. 1983). In *United States v. Linnas*, 527 F. Supp. 426 (E.D.N.Y. 1981) the Court relied upon videotaped deposition taken in the Soviet Union. However, in that case defendant's counsel did not choose to attend, the indicia of unreliability existing in the present case were not found to exist, and there was strong corroborative evidence".

Teisingumo departamento biurokratinje piramidėje dirbantis OSI gynėjas nutarė ignoruoti šį teisėjo Debevoise nuomonę ir tuo pačiu klaidinti reikalą susirpinus Pensilvanijos senatoriui.

Šis žodis nesiekia iškelti visą KGB rodymų problemą bei "na-

šaus" bendradarbiavimo tarp OSI ir KGB. Šiuo tik norima pareikšti, kad reikal reikia tirti, o nuklydusi staig daugiau stebėti.

Nors Speciali investigacij skyrius teig, (o gyny visur ir visada atsiranda), kad šiose bylose buvo vadovaujamosi federaliniais nuostatais, gal būt geriausias rodymas kaip teisingumas buvo piktnaudotas, o federaliniai nuostatai pažeisti, pasirodo viename iš paskutinių parodymų, kuriuos suteikė KGB parpintas liudytojas Vilniuje, soviet pavergtoje Lietuvoje, 1984 rugpjūčio 13 d., JAV byloje prieš Antan Virkut. Soviet tardytojas, kuris vedė kryžmin savo paties liudininko, pasakiusio ties, apklausinėjim, atmet gynybos advokato protest, o liudytojui liep liudyti viską, ką žino apie byl ir duoti teisingus atsakymus".

Soviet tardytojas buvo labai užsimeš liudininko šantažavimu ir gynyjo protest visiškai ignoravo. Gal galė, vert jas, kur taip pat parpinta pati draugiškoji ir naši KGB, prarado kantrybę ir spėjo gynyj. "Dar yra vienas klausimas ponui Bakuioniui. Bet prašome trumpinti savo protest, nes pagal mūsų statym (soviet kriminalinius statymus, ne JAV federalinius civilinio teismo nuostatus), jį protestai ponui Bakuioniui negalioja".

Net pirmojo kurso teis studentui yra aišku, kad toks sp-

jimas nesiderina su mūsų nuostatais ir procedūra. O visgi OSI advokatai ramiai sėdėjo ir nieko nesakė. Teisingumo departamentas buvo nebylys. OSI pareigūnai neprotestavo nei prieš teisingumo pažeidimą nei prieš KGB agentų spėjimą gynyjui. Ir jie drįsta — iš tikrųjų drįsta, pasakyti Senatui ir pasakyti spaudai bei Amerikos visuomenei, kad jie nepažeidžia Amerikos teisingumo principų.

Bendradarbiavimas su KGB yra blogas ir žalingas, lygiai kaip blogas ir žalingas būtų bendradarbiavimas su naci Gestapo, PLO arba bet kuria kita terorist organizacija. Mūsų Amerikos teismai tikrai neturėtų KGB rodymais būti išniekinami, nors tai ir palengvina per daug stropi OSI tardytojų darb. O visgi Kongresas rado ir laik, ir kambarius, ir pareigūnus praveisti apklausinėjimus medžiojant nacio Mengele. Spauda gi jokių būdu neslėpė klaid, kurias galėjo padaryti JAV tuojau po Antrojo pasaulinio karo, kai nebuvo suspausta šiaci daktar pagauti. Tad kodėl nra laiko? Kodėl negali Kongresas surasti patalp? Kodėl Teisingumo departamentas nepastebi, kaip mūsų vyriausybė aplenkia ir palenkia statymus, sekant naci pavyzdžiu prieš Antrąjį pasaulinį kar, kai šie laužė ir niekino vokiečių teisinę sistemą, kad palenkus jėgoms Hitlerio kslams?

Karo nusikaltėliai — raudoni ar

AMERIKOS BALSAS KALBA LIETUV

Jo klausosi tre dalis tautos

“Amerikos Balsas kalba Lietuv, labas vakaras (rytas), malonas klausytojai!” Tokiais žodžiais tris kartus paros laikotarpiu nuo 1951 metų vasario 16 dienos Amerikos Balsas radijas prisistatė klausytojams Lietuvoje. Šalia Amerikos Balsas, vienintelio šios šalies vyriausybės radijo, iš Miuncheno Lietuv prabyla Laisvės - Laisvosios Europos radijas, o iš Vatikano — Vatikano radijas. Amerikos Balsas savo programas 44 kalbomis Europ,

rudi, komunistai ar naciai, — turėbėti suimti ir deportuoti iš JAV-bi. Bet jei tam atlikti turime laaužyti statymus, visi nukeniamė ir amžiams sunaikiname Amerikos siel.

Richard Marius žodžiais, knygoje “Thomas More”:

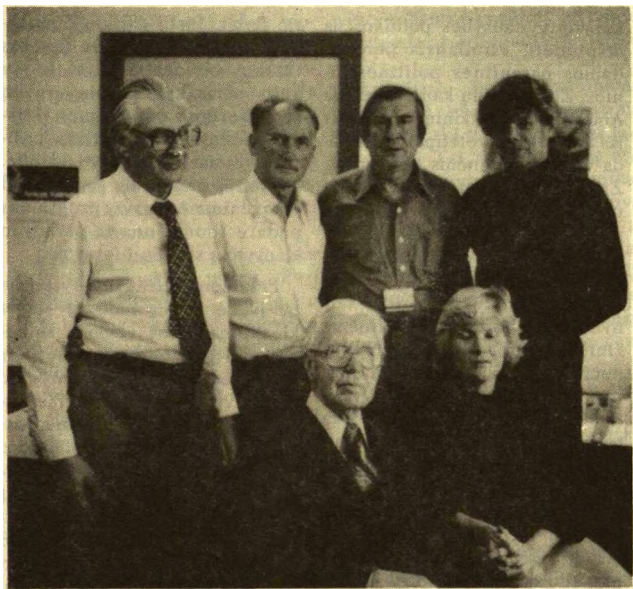
Bendrasis darbo paradoksas — galimybė, kad karaliai, kurie turėbėti savo kaimeni ganytojais, gali tapti plėšriais vilkais.

Mes privalome — ir mums reikia budėti. Kerštas priklauso Dievui, ne OSI arba KGB draugams — bent ne Amerikos teisumuose.

Azij, Afrik ir Piet Amerik transliuoja iš sostinės Washingtono.

Iki 1941 metų JAV neturėjo jokio valdžiai priklausančio radijo, kai tuo tarpu eterio bangas buvo užgožusi Hitlerio vedama propaganda. Todėl tai Hitlerio propagandai atsverti buvo steigta Amerikos Balsas tarnyba, transliacijos pradėjo pradėti anglų kalba. Amerikos Balsas transliacijos anglų kalba, ir šiais laikais perduodamos ištis paros, apskrieja visą žemės rutulį. Kai po II pasaulinio karo pasaulis liko padalintas dvi dalis — laisvą ir diktatrinę, Amerikos Balsas radijas laipsniškai pradėjo transliuoti programas tas šalis, kur nra demokratinė vyriausybė tas šali kalbomis.

Pradžioje mažesnes šalis, netekusias savo nepriklausomybės, gal nebuvo kreipta pakankamai dėmesio. Tačiau 1951 metų pradžioje, tuomet buvusiai galingai Amerikos Lietuvi tarybai spaudžiant, tas pačią dieną vasario 16 dieną buvo pradėtos transliuoti Amerikos Balsas programos Lietuv lietuvi kalba. Netrukus buvo sudarytos ir latvi bei est tarnybos.

“Amerikos Balso” lietuvi tarnybos Washingtonė štabo nariai vien šventadienio popiet su sveiu aktorium Hanriku Ka insku. S di: H. Ka inskas ir J. Raslavi i t , stovi: J. Blekaitis, tarnybos viršininkas A. Petrutis, Vi. B t nas ir R. Kasparas.

domu tai, kad valstyb s departamentas, teisiškai nepripažindamas soviet vykdytos Lietuvos, Latvijos ir Estijos aneksijos bei okupacijos, Amerikos Balso Pabaltijo kalbines tarnybas - jung ne Soviet S jungos divizij , kuriai, šalia rus , priklauso gruzin , ukrainie i , arm n ir kitos kalbin s tarnybos, bet Ryt Europos divizij , šalia jugoslav , rumun , lenk ir kit

Ryt Europos kalbini tarnyb . Tame s state lietuvi tarnyba jau išsilaik 34 metus, transliacij nesustabdžiusi nei vienai dienai, ar tai b t siautusios p - gos, ar dangus maiš sis su žeme.

Program paskirtis, formatas ir turinys

Kaip jau min jau, Amerikos Balsas yra vienint lis šio krašto valdžios radijas, tod l jis ir turi

laikytis vyriausybės politikos, į atspindėti. Pirmiausia perduodamos pasaulinės politinės žinios. Žinias anglų kalba paruošia Amerikos Balso žiniatarnyba ir jas anglų kalba teletipais perduoda visoms kalbinėms tarnyboms. Žinia paruošiama tada, kai į patvirtina trys šaltiniai. Žiniatarnyba taip pat kas pusvalandį pateikia sąrašą, kurias žinias būtina naudoti ir kokios eilės laikytis. Pusvalandinės kalbinės tarnybos, kaip lietuvių, pasaulinėms žinioms skiria apie 10-11 minučių. Todėl vis pateikiamoms žinioms toli gražu ne manoma perduoti ir todėl redaktorius parenka tas žinias, kurios svarbesnės klausytojams Lietuvoje. Ypač apie disidentus, vykius Lenkijoje ir Sovietų Sąjungoje, apie žmogaus teises ir t.t. Žinoma, neužmirštant ir svarbių vykių vaariose pasaulio dalyse. Jau kuris metas, kai AB žiniatarnybos Rytų Europos skyriui vadovauja istorikas - žurnalistas K. Stutis. Žinoma, kuris labai sąžiningai stengiasi parinkti žinias, domias Rytų Europai ir Lietuvai.

Amerikos Balsas priklauso JAV Informacijos agentūrai, o agentūra ir Amerikos Balsas yra tam tikroje valstybės departamento kontrolyje. Valstybės departamento politika kartas nuo karto keičiasi — ji būna ir griežtesnė ir atlaidesnė. Prisimenu, kai vienu metu 1978 - 79 metais perduodant žinias reikėjo griežtai laikytis nustatytos eilės — Vidu-

rio Rytai, Pietų Afrika, Zimbabvė ir pan. Tačiau vėliau tos tvarkos buvo atsisakyta ir jau kuris metas, kai kalbinioms tarnyboms redaktoriams duodamos laisvos rankos savo nuožirai pasirinkti žinias ir nustatyti jų eilę. Iš vėlyvių pranešimų matyti, kad toji platesnė laisvų programų padarė domesnes ir padidino klausytojų skaičių Lietuvoje.

Prezidento Reagano vyriausybė vedė ir kitus naujovius: dabar kiekvieną dieną visomis kalbomis yra perduodami Amerikos Balso vedamieji, atspindintys šio krašto vyriausybės pažiūras. Istoriniai vykių progomis tvedamieji esama tikrai domimi. Pavyzdžiui, birželio 14 dieną Pabaltijo Laisvės dienos proga. Pavergti Tautsavaitės proga ir kitais atvejais. Net buvo specialus AB vedamasis švento Kazimiero mirties 500 metų sukakties proga. Tokie vedamieji perduodami 44 kalbomis faktiškai apskrieja visą žemės rutulį. Todėl nenustebkime, kad kartais ir labai tolimai bei mums mažai žinomi kraštų spauda rašo apie Lietuvą, tikriausia, žiniatarnyba pas mus iš Amerikos Balso laidų, perduotų jiems suprantama kalba.

Šio krašto vyriausybė ypač didelį dėmesį kreipia vadinamą "American", siekdama, kad žmonės, gyvenantieji ne demokratiniuose kraštuose, daugiau sužinot apie gyvenimą laisvojoje Amerikoje. "Americanos" ap-

intis gana plati: mokyklos, mokytojai, mokiniai, kininkai ir jų gyvenimas, darbininkai, profesin s s jungos, streikai ir begal s kit tem . Tokias apybraižas angl kalba paruošia t sri i specialistai ir kalbin s tarnybos bent por kart savait je tokius pranešimus išsivertusios turi perduoti savo klausotojams.

“Americanos” apimt gali eiti ir lietuviškos temos. Pvz. pasikalb jimas su J. Janušai iu ir J. Mažeika, kaip jie Chicagoje išugd “Paramos” prekyb , su “Lito” vadovais, su lietuviais statybininkais ir pan. Juk jie, tuš iomis rankomis atvyk krašt , sugeb jo prasimušti ir užsirekomenduoti kaip gab s žmon s. Tai ir yra dalis “Americanos”. Per 34 metus AB lietuvi tarnyba “Americanos” r muose yra perdavusi nemažai pasikalb - jim ir apybraiž , lie ian i savuosius tautie ius.

Amerikos Balsas viariose pasaulio dalyse turi savuosius korespondentus, kurie aprašo karštuosius vykius angl kalba: ar tai b t žmogaus teisi peržvalgos konferencija Stockholme, ar afganistanie i laisv s kovotoj kovos su soviet kariuomene Afganistane, ar vykia i Varšuvoje. Kur kas bevykt , korespondentai paj gia surinkti informacijas ir jas satelitais ar kitomis komunikacijos priemon mis speciali pranešim pavidalu perduot centrui Washingtone. Tokie aktual s korespondent pranešimai

yra ver iami paskiras kalbas ir perduodami artimiausiose laidose.

Amerikos Balso kalbin ms tarnyboms etniniams reikalams leidžiama skirti 25 procentus laid d laiko. Tai tiek maždaug atitekt ir lietuvi gyvenimo reikalams. Ta iau, kadangi Lietuva turi plat pogrindžio spaudos ir disident tinkl , o tokie dalykai jau eina žmogaus teisi srit , tad lietuviškose laidose faktiškai etniniams klausimams atitenka žymiai daugiau, negu 25 procentai laiko.

Pa ios lietuviškiausios ir labiausiai klausytoj klausomos laidos b na sekmadienin s, kai išeivijos lietuvi gyvenimo apžvalgai skiriama pus laid , apie 15 minu i . Apie 6-7 minutes užima viarios smulkesnes informacijos apie lietuvi veinklaisvajame pasaulyje, apie tai, k rašo amerikie i ir kit užsienio krašt spauda apie Lietuv ; Po žini iš lietuvi gyvenimo perduodamos 5-6 min. apybraižos; pvz. iš Santaros - Šviesos suvažiavimo Tabor ferroje, iš Lietuvi Fronto Bi iuli studij dien “Dainavoje”, iš Pasaulio lietuvi katalik kongreso Toronte. Tokie pranešimai dažniausia perduodami su gyvais kalb - jusi balsais, kad klausytojai išgirst juos ir kartu b t užtikrintas vyki autentiškumas. Dažnai lietuvišk apžvalg metu klausytojai supažindinami ir su naujais Vakarais pasiekusiais Lie-

tuvos pagrindžio leidiniais. Yra buv atsitikim , kad Lietuvos pagrindžio "Aušra" kai kuriuos "Amerikos Balso" pranešimus žodis žodin nuraš ir juos paskelb . Tuo tarpu "Lietuvi Katalik Bažny ios Kronika", min dama dešimties met sukakt , savo puslapiuose viešai pad kojo Amerikos Balso, Laisvosios Europos ir Vatikano radijams.

Amerikos Balso laidos lietuvi kalba turi ir specialias valand les 5-6 minu i . Pirmadieniais b na sporto valand l , antradieniais — iš k rybos pasaulio, tre diadieniais — jaunimo valand l , ketvirtadieniais — mokslo, penktadieniais — iš knyg ir žurnal lentynos, šeštadieniais — religin valand l . T specifini valand li metu klausytojams pateikiama nemažai informacijos ir iš išeivijos lietuvi gyvenimo. Pvz., pastar j savait prieš rašant š straipsn mokslo valand l je buvo perduota platesn apybraiža apie velionio muziko Juozo Žilevi iaus gyvenim ir jo k ryb , jaunimo valand l je — pasikalb jimas su jaunu Kanados Lietuvi Bendruomen s pirmininku Danai iu, o religin je valand l je — Lietuvi Fronto Bi iuli 29-ose Studij ir poilsio dienose kun. V. Dabušio pasakyto pamokslo apie dabarties Lietuv ištraukos. Sekmadienio lietuvi gyvenimo apžvalgose perduoti du pranešimai apie LFB studij ir poilsio savait "Dainavos" sto-

vykloje su gyvais kalb jusi ir literat ros vakare savo k ryb skai iusi balsais.

Pla iau užsiminta apie etnin program dal , kartu noriu pabr žti, kad Amerikos Balsas pagrindin d mes skiria pasaulin ms žinioms, vykiam pasauelyje ir "Americanai". Kiekviena kalbin programa kartas nuo karto amerikie i ekspert — valdžios tarnautoj yra tikrinama, kartu dalyvaujant ir kuriam nors tos kalbos žinovui. Tikrinamas laid turinys ir techniškask j apipavidalinimas. V liau komisija surašo kartais labai griežtas pastabas. Tod l kiekviena tarnyba daug d mesio skiria laid turinio aktualumui ir techniškam apipavidalinimui. Amerikos Balso programos b na profesionalios. Juk neveltui šio krašto Kongresas ir administracija Amerikos Balsui skiria tiek milijon doleri . Amerikos Balsas diktatorišk r žim užgrobt šali nelaisvina, o tik j gyventojams pateikia teisingas informacijas.

Per tuos 34 metus Amerikos Balso lietuvi tarnybai yra vadovav dr. K. Jurg la, rašytojas A. Vai iulaitis, o šiuo metu vadovauja Alfonsas Petrutis, radijo darb sijung s dar Lietuvoje. pensij jau pasitrauk šie veteranai — Amerikos Balso buv štabo nariai: kalbininkas L. Dambri nas (mir s), Juozas B. Lau ka, Barbora Darlien , Juozas Vit nas, akt. Henrikas Ka inskas,

KATALIK BAŽNY IOS IR VALSTYB S SANTYKIAI OKUPUOTOJE LIETUVOJE

(T sinys iš Nr. 93/130)

Aštuntajame dešimtmetyje saugumo organai labai atsargiai elgėsi su kunig atžvilgiu. Nors kai kurie kunigai buvo nubausti pinigini baudomis, joks kunigas nebuvo nuteistas kal ti nuo 1971 met . Bet visai nenustabu, kad Maskva, nusprendusi imtis griežt priemoni katalik pasipriešinimui nuslopinti, pirmiausiai su m du Tikin i j Teis ms ginti katalik komiteto narius. Komitetas buvo steigtas 1978.XI.13 ir per trump laiko tapo vienas svarbiausi Lietuvos pasipriešinimo veiksniai ir reikšmingu, nors neoficialiu, Lietuvos Katalik Bažny ios atstovu. Penki nari steig j ryžtas bei dorovinis autoritetas pad jo jiems tikinti didži j Lietuvos kunig daugum , kad jau laikas pasipriešinti valdžios k slams apriboti Bažny ios veikl ir susiaurinti kunig vaidmen religiniame gyvenime.

Penki komiteto nariai - steig jai buvo kunigai, kurie gerai tiko atstovauti Lietuvos kunigijai. Alfonsas Svarinskas ir Vincentas V lavi ius buvo kal j Stalino koncentracijos lageriuose. Juozas Zdebskis ir Sigitas Tamkevi ius priklaus jaunesniai

jai kunig kartai ir vadovavo jos pastangoms kovoje su valdžios priešpaua. Jonas Kauneckas, šventintas 1977 metais, atstovavo tai kunig kartai, kurie vis gyvenim praleido taryb valdžioje. Komiteto sud tis nepasikeit , ligi Juozas Zdebskis pasitrauk iš jo 1981 m. ruden . Tada komitet stojo trys nauji nariai, kunigai Leonas Kalinauskas, Algimantas Keina ir Vaclovas Stak nas. Apie t laik Komitetas nutar priminti suimto docento Vytauto Skuodžio prašym , j laikyti Komiteto nariu. Nebuvo daugiau pakeitim , iki kol Kazimieras Žilys per m Svarinsko viet .

Komitetas paskelb , kad jo pagrindinis tikslas buvo m ginti užtikrinti katalikams lygias teises su ateistais, užkirsti keli j diskriminavimui. Siekdamas ši tiksl Komitetas pažad jo atkreipti valdžios d mes Bažny ios ir tikin i j diskriminavim , reikalauti, kad tarybiniai statymai, lie iantys Bažny ios reikalus, neprieštaraut tarptautiniams TSRS sipareigojimams bei aiškinti kunigams ir tikintiesiems j teises ir pad ti jas apginti. Be to, Komitetas išreišk ryžt viešai veikti be joki politini tiksl .

Katalik komiteto veiklos didel dal sudar parengimas dokument , nušvie ian i Taryb S jungos katalik b kl , bei protest prieš neteis tus valdžios pareig n veiksmus. Per savo penkerius gyvavimo metus Katalik komiteto nariai suredagavo

inž. Povilas Labanauskas ir dar vienas kitas. J darb t sia jaunės kartos žmon s, iš kuri keturi jau gim JAV ar Kanadoje. Pagal pranešimus lietuvišk laid klausosi tre dalis tautos.

VL. R.

53 dokumentus, kuri paskutinis buvo pasirašytas 1983 m. sausio pabaigoje. Dauguma dokumentų buvo parengta per pirmuosius dvejus veikimo metus: 23 buvo pasirašyti per pirmuosius metus, 15 per antruosius. Neaišku, kodėl Katalikų komiteto nariai tolydžiai mažiau skelbė dokumentus, juk iki kun. Svarinsko arešto nebuvo jokių ženklų, kad jie būtų buvę išsigandę valdžios perspėjimų. Veikiausiai jie nutarė, kad nelabai prasminga daug jų skirti protestams, kurie nesulauks jokio atsakymo, ir per juos kitas veikimo formas. Atskiri Tikinčių teisėms ginti katalikų komiteto nariai aktyviai dalyvavo atlaiduose, religinėse eitynėse ir tt.

Komiteto svarbatai daugiau glūdi ne dokumentais, bet jo sugebėjime sumobilizuoti Lietuvos kunigus, kad jie pritarė Komiteto svarbiausiam uždaviniui, būtent, atmesti Religinį susivienijimą nuostatus, kuriuos Katalikų komitetas pasmerkė penktame savo dokumente. Už kiekvieną iš 522 Lietuvos kunigų ir du tremtiniai vyskupai išreiškė savo pritarimą komiteto nuostatymui ir viešai pareiškė, kad nevykdys to nurodymų, kurie prieštarauja Bažnyčios statymams. Kunigų protestas buvo gana veiksmingas, juk valdžia kuriam laikui atidėjo steigimą parapajiniui komitetui, kurio kūrėms nuostatai. Pažymėtina, kad „Kronikos“ redaktoriai mano, jog kun. Svarinskas buvo suimtas, norint palaužti kunigų pasipriešinimą nuostatų gyvendinimui.

Nors valdžia tik 1983 m. pradėjo rimtai slopinti Katalikų komitetą, jos nepasitenkinimas Komiteto veikla daug anksčiau paaikšėjo. Vos metus po Komiteto steigimo du jos nariai,

kunigai Svarinskas ir Tamkevičius, buvo iškviesti Vilniuje ir viešai praturtinti, kad gali būti griežtai nubausti, jei nenutrauks savo veiklos. Abu kunigai spėjim nepaisė ir to savo darbą ligi šio meto abu buvo suimti.

Šiuo metu Tikinčių teisėms ginti komitetas išsklaidytas, ir jo tolesnis likimas neaiškus. Negalima atmesti galimybes, kad laisvė likė nariai mąstė jo veikimą atnaujinti, gal norėdami rodyti, kad katalikai nepasiduos valdžios spaudimui ir nenusilenks smurtui, kad jie drįs ir ryžtas nekuo menkesni už suimtą kolegą, kad valdžiai nebus taip lengva susidoroti su komitetu, kaip ji mano. Tačiau per penkerius Komiteto veikimo metus Lietuvoje gerokai pasikeitė konjunktūra, ypač tose aplinkybėse, dėl kurių atsirado reikalingas sukurti Katalikų komitetą. Tad tolesnis veikimas gali būti nereikalingas.

Lietuvos komunistai nutarė ne vien tik nuslopinti Katalikų komitetą, bet aplamai sustiprinti ateistinę propagandą bei siekti sumažinti religijos taką Lietuvos jaunimui. Nauja ateizmo kampanija prasidėjo po Lietuvos komunistų partijos centro komiteto penktojo plenumo, kuris vyko 1982 metais balandžio 16 d. ir buvo skirtas politinio, ateistinio ir internacionalistinio auklėjimo problemoms. Plenumė Griškevičius paminėjo, kad kiekvienoje mokykloje staigoje turi būti sukurta ir nuosekliai gyvendinta darni ateistinio auklėjimo sistema, aprėpianti ir mokymą, užklasinę veiklą bei individualų darbą su moksleiviais. Be to, Griškevičius ta proga pabrėžtinai pavadinė veiklesnius kunigus „politiniiais ekstremistais“, kurie, pasak jo, „sie-

kia ne religini, o reakcini politini tikslai". Griškevičiaus pastabos apie tariamą ekstremistų "politinį klerikalizmą" ir apie "jų politinius tikslus" buvo kupinos gėrybėmis, nes už neteisėtą politinį veiklą žmogus traukiamas baudžiamajon atsakomybėn. Po kiek laiko kunigai su mimais parodė, kad Griškevičiaus grasinimai nebuvo tušti.

Kadangi kompartija nuolat kalbėjo apie reikalą pagerinti ateistiną auklėjimą, plenumo metu nebuvo galima nustatyti, ar nauji nurodymai liks tušiais šokiais, ar partija ims rimtą priemonę jiems gyvendinti. Dabar jau aišku, kad partija rimtai mėginą gyvendinti savo paskelbtus tikslus. Pavyzdžiui, atnaujinta respublikinė Mokslinės - ateistinės propagandos koordinavimo taryba, kuriai pirmininkauja CK ideologinis sekretorius Šepetytis, peržiūrėti partini organizacijų ateistinės veiklos planai, pradėti

leisti populiarūs ateizmo raštų serija. Mokslo Akademijoje suformuoti ateizmo ir religijos istorijos tyrimų sektoriai.

Tokie buvo poslinkiai Bažnyčioje ir valstybės santykiuose Lietuvoje per pastaruosius dvejus metus. Šiomis dienomis nebėra pranašų, o mirtiną ginčą ateitį pramatyti, dažniausiai klysta, išskyrus tais atvejais, kai yra prognozės tokios dviprasmiškos, kad visi tolesni vyksmai jas patvirtina. Vis dėlto manau, kad ateinančiais metais nebus didesni naujovės Bažnyčioje ir valstybės santykiuose. Nebus paskirta naujų vykspų, ateistinė propaganda daugiau dėmesio skirs mėginimams istoriniais pavyzdžiais paneigti, kad esantys ryšiai tarp tautiškumo ir katalikiškumo, Lietuvos kunigai atsargiau laikysis, siekdami išvengti areštų.

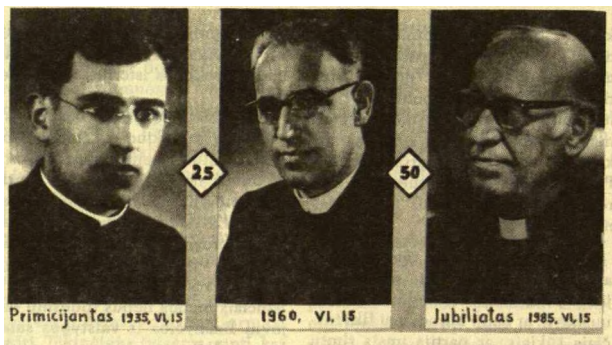
K.K.G.

Vak. Vokietija

Prof. dr. Antanas Maceina, gyvenęs Muensteryje, Vak. Vokietijoje, rašo visose serijose straipsnius apie išlaisvinimo teologiją. Jie spausdinami Tarybų Žiburiuose, Mississauga, Kanadoje. Numatoma straipsnius vėliau išleisti atskira knyga. Autorius straipsniuose gilina dabar aktualiosios teologijos kilmę, prasmę, jos siekius, marksizmo taką;

Juozo Daumanto "Partizanų" trečioji laida, išleista Laisvės Fondo lietuviškai kultūrai ugdyti 1985 m., turi nemažą paklausą; Dr. K. Ringis, vertindamas šią populiarų istorinių knygų drauge

(1985.8.7) iškelia faktą, kad ir partizaninėje ir pogrindžio veikloje Lietuvoje pasireiškė ideologinis skilimas, kurio išdavoje VLAKas (Vyriausias Lietuvos Atstatymo Komitetas) atsiskyrė nuo VLIKo. Jis rašo: "Mes tik norime išryškinti iš žiaurios praeities faktą, kuris parodo, ko verti yra ideologinis atskaitinys niškurnas ir skilimas, koki bedugnę lemia netolerantiškumas. Tai visiems pamoka ateiviai, kad gyvendami laisvėje ir siekdami Tarybų vynei tikrąją valstybingumą ir laisvę vertę tybi su visa pažiūra vairovą su puokšte tilptume po vienu Tarybų filosofiniu skliautu".

KUNIGAS VIKTORAS DABUŠIS

Jo deimantinio amžiaus ir kunigystės suauksinimas sukaktis

PAGARBA IR PADĖKA

KAZYS JANKAŠAS

Nedidelis Šv. Kazimiero lietuvių parapijos Paterson, NJ. ilgameiam darbuotojui ir klebonui, šioje parapijoje išbuvusiam beveik 20 m., kunigui Viktorui Dabušiui parapija suarošė jo kunigystės 50 metų sukaktuvių paminėjimą, kuris vyko š. m. liepos 21. Šiuo metu kun. Dabušis yra jau pasitraukęs pensijai ir gyvena Floridoje. Jam atvykus, jį pavaduoti atostogų išvykstant parapijos administratoriui kun. Antan Bertašiui, susidarė palankios aplinkybės šios neeilinės sukakties proga pagerbti sukaktuvininką ir padėkoti jam už parapijai ir visai lietuvių gerovei nuveiktus darbus. Juk kun. Dabušis

nebuvo tik parapijos sielovados darbuotojas, bet plačiai užmojis ir nepaprastos organizacinės energijos žmogus, neišsities tik parapijos rėmuose, bet jis ir palikęs gražią pėdsaką visoje eilėje lietuviškų ir katalikiškų organizacijų.

Jis auksiną kunigystės sukaktį savo dalyvavimu ir kalbomis pagerbė Patersono diecezijos vyskupas Frank J. Rodimes ir už Lietuvos ribų gyvenančių lietuvių vyskupas Paulius A. Baltakis, O.F.M. ir visa eilė šios diecezijos ir lietuvių kunigų. Procesiškai sutiko ir per sukaktuvines Mišias giedojo parapijos choras ir smilku grojo, vargonais Eleanor Wil-

liams palydimas, šiose apylinkėse gražiai besireiški s smuikininkas Julius Veblaitis. Praret jusi parapijie i eiles šia proga gausiai papild visa eil sukaktuvininko artim j ir draug .

Bažnytini ms apeigoms pasibaigus, visi nukilo kaimyninio miestelio restoran sukaktuvini piet , kuri metu raštu sukaktuvininkui sveikinimus paskait R ta Gudelien . Specijal palaiminim atsiunt Jo Šventenyb popiežius Jonas Paulius II. Sveikino: JAV prezidentas Ronald Reagan su žmona Nancy, vysk. V. Brizgys, vysk. A. Deksnys, t vas J. Vaškys, O.F.M., prof. Simas Sužied lis, dvi kadencijas (dešimt met) buv s Ateitinink Federacijos vadu, o jo generaliniu sekretoriumi buvo garbusis jubilijatas, JAV LB Tarybos prezidiumo pirmininkas dr. K. Ambrazaitis, LF Bi iuli NY - NJ Apylink s vadovyb . Kit sveikintoj sumin jo tik pavardes, o j buvo apie 50.

Žodžiu sveikino Patersono vysku-

pas ordinaras Frank J. Rodimer; vysk. Paulius A. Baltakis, O.F.M.; t višk s kaimynas taikliu žodžiu prisimin jaunyst s dienas waterburietis Viktoras Vaitkus; Lietuvos Vy i Patersono kuopos pirm. J. Balutis; parapijos sodaliet s — M. Kemežien , Šv. Vardo vyr pirm. A. Yuškaitis, LB NJ Apygardos pirm. K. Jank nas, Dainavos stovyklaviet s steig j vardu jos k r jas ir ilgameitis vadovas prof. A. Damušis, Ph.D., PLB ir savo šeimos vardu Alg. Gey s, Šv. Kazimiero parapijos Tarybos pirm. G. Yesolitis. teiktas V. Gružo pieštas gražus adresas su vis dalyvi parašais (apie 170), priede Betty Dovvhen eil raštis angl kalba, kur ji pati ir paskait . Bene jautriausias momentas buvo — sveikinimas gimini iš Lietuvos gražiu eil raš iu, nevienam ašar išspaud s.

Parapijie i vardu kalb jo šios parapijos ir visos eil s organizacij veik jas ir kult rininkas Antanas Masionis. Jo kalba ia spausdinama.

VYKDANT LIETUVIO KUNIGO IDEAL

ANTANAS MASIONIS

Pagaliau mums pavyko kun. Viktor Dabuš prigriebti. Mat, mes, patarsonie iai, jau seniai nor jome j pagerbti, nes jis šioje m s parapijoje išgyveno ilgiausiai negu kur kitur, skaitant ir jo pastoracin veikl Lietuvoje. Jis

pas mus išbuvo aštuonerius metus vikaru ir dešimt met klebonu. T a iau jis vis spyr si ir atsiskak bet kokio jo pagerbimo. Jis net nenor jo ir griežtai atsisak , kad surengtume jam išleistuves. Pagaliau nusileido: gir-

di, kai b siu sulauk s 75-ri me-
t amžiaus ir 50 met kunigys-
t s jubiliejaus, kai b siu aplank s
Lietuv ir Rom , tada jau tikrai
šv sime. Kai jis mums sumin jo
tiek daug ir kai kuri gana sun-
ki s lyg , paman me, kad gal iš
viso mums niekad neteks jo pa-
gerbti. Ta iau, beveik netik tai,
jis, visas tas s lygas išpild s, at-
vyko pavaduoti ir paleisti atosto-
g m s dabartin klebon kun.
Antan Bertaši . Užtat mums, bu-
vusiems jo parapie iams, yra di-
delis malonumas su juo ia pa-
buvoti ir išreikšti jam savo pa-
garb už jo nuveiktus darbus m -
s parapijoje.

Tiesa, kun. V. Dabušis dar n -
ra pilnai sulauk s 75 met am-
žiaus, jo gimimo diena bus tik
gruodžio 8-t , bet, kai jis to am-
žiaus sulauks, bus visai ne jo
nuopelnas. Jo tikrasis nuopelnas
yra tas, kad jis prisi m kunigys-
t s naš t ir iš t s jo 50 met . O
dar didesnis jo nuopelnas, kaip
jis t kunigyst s naš t neš , kaip
vykd kunigo ideal ;

Ryšium su Vatikanu II susirin-
kimu aprašymais Amerikoje vys-
kupai ir kunigai imta r šiuoti
dvejopai: konservatyvius ir
liberalus. Konservatori akyse
idealus kunigas aptarnauja tikin-
iuosius klausykloje, zakristijoje,
klebonijos raštini je; r pestingai
gano savo avis, kurios pa ios
pas j ateina. Savo bosui, klebo-
nui, yra r pestingas asistentas -
pad j jas, o tai reiškia, jei kle-
bonas uoliai veikia, tai turi jam

pad ti; jei klebonas nieko ne-
veikia, turi taip pat pad ti (ne-
veikti), nes jis tik asistentas, kle-
bono šeš lis, ir negali pridengti
klebono savo šeš liu.

Kun. V. Dabušis ne vykd to-
kio kunigo idealo. Jis nesutilpo
klebonijoje ir zakristijoje. Nesu-
tilpo d l to, kad jo charakteris,
jo kunigo idealo supratimas ne-
š j anapus klebonijos, ir net
anapus parapijos, kur tik yra žmo-
ni , ir kur reikalinga pagalba.

Jis ne vykd ir liberal idealo.
Keliavo ne Alabam , bet
Dainav , ir j padar savo di-
džiuoju r pes iu. Jis keliavo ne
demonstruoti prieš Amerikos vy-
riausybs politik , bet prieš So-
viet politik . Tarnavim Lietu-
vos laisvei jis laik tarnavimu
Amerikos laisvei. Tarnavim lie-
tuvi jaunimui jis laik savo
"tik jimo giliu aktu", nes reikia
tarnauti tiem, kuriem niekas kitas
neateina pagalb . O toks šiame
krašte yra pirmiausia lietuvi jau-
nimas. Jaunimui ar jaunimo var-
du kun. V. Dabušio buvo pa-
rodyta daugiausia pastang — tai
stovyklos, koncertai, laikraštis,
knyg leidimas.

Šiuose darbuose domiai atsi-
skleidžia kun. V. Dabušio charak-
teris bei talentas. Jei nor tum m
jo portret piešti kontrastiniais
bruožais, tai kun. V. Dabušis pir-
miausiai — ne filosofas, ne m s-
tymo, o veiksmo žmogus; — ne
planuotojas, bet pirmoj eil j vyk-
dytojas; net ir vykdyme ne toks
organizatorius, kuris pats pirštu

diriguoja darbe; jis daugiau partizanas, kuris pats atlieka visus darbus — ir baliausius ir juodžiausius, neišskiriant net k dži sunešiojimo koncerto salje, net žol s pjovimo ir kr m karpymo vasar , net sniego valym aplink klebonij žiem arba vairi pataisymo darb klebonijos viduje; — ne siauro intereso, kuriame viename nusk sta visas, bet plai ir vairi interes , besireiški s visose šio modernaus gyvenimo srityse, pradedant nuo buhalterio ir techniko, baigiant koncert , stovykl , šven i , kongres organizavimu, straipsni rašymu; — jis ne s slus, bet dinamikos žmogus. Jo dinamikos simbolis yra jo automobilis, be kurio neb t kun. V. Dabušio, kaip be plunksnos neb t rašytojo. Automobilis yra pad j s jam atlikti jo nepaprast kunigo misij .

Prid kime dar vien bruož : — kunigo Dabušio paslaugos yra visuotinis, ne partikuliarinis — padeda ne kam nors išskirtinai, bet kiekvienam žmogui, kuris paslaugos reikalingas. Šia prasme jis yra plaios tolerancijos žmogus. Jis rodo supratimo ir kitoki paži r žmogui. Bet tolerancija nereiškia pritarimo netiesai ar blogiem darbam. Kun. V. Dabušis nenori b ti toks ganytojas, kuris tik sekiot paskui avis. Jis nori savo liežuvio botag lio ir sukirsti avim per pakinkius ir pakreipti avis tam tikra linkme. D lto jaunimui kartais nepatinka, kad kun. V. Dabušis jiems pa-

mokslus pasako. Nepatinka, nes jaunimas pats ia nori sakyti pamokslus ir kitus mokyti. Bet tik apsisuks, ir tas pats jaunimas v l puolasi prie kun. V. Dabušio.

Toks yra kun. V. Dabušio portretas, bet tam portretui dar reikalingi ir r mai.

Vatikano II susirinkimo r muose — deklaracijoje apie Bažnyios organizacij aptariama ir kunigo, klebono bei jo pad j jo vieta parapijoje, b tent: “R pini-masis sielomis visada turi b ti kv ptas misijonieriaus dvasios taip, kad ji pasiekt kiekvien , gyvenant parapijos ribose . . . Vykdydami ganytojų darb * jie turi ypatingai r pintis pažinti vis savo kaimen . Nor dami tarnauti visiem ganomiesiem, jie turi - kv pti piln krikš ionišk gyvenim tarp atskir tikin i j ir j šeim . . . D lto jie turi lankyti šeimas, mokyklas iki tokio laipsnio, kokio reikalauj ganytojinis darbas. Jie turi kreipti ypating d mes paaugusiem ir jaunimui. Turi parodyti t viškos meil s vargšam ir ligoniam. Ypatingo r pes io turi rodyti darbo žmon m”.

Deklaracijos žodži prasm ta: — kunigas negali b ti tik biurokratas, valdytojas; jis turi b ti k r jas, misijonierius, savo avi ganytojas, j ieškotojas, gelb tojas visoje savo parapijoje, ypa tarp jaunimo.

Šia linkme kun. V. Dabušis ir buvo pasuk s savo tarnavim žmogui, savo ganytojavim . Jo pa-

rapijos ribos buvo labai ilgos. Jis vien kart net savo vyskupui pasak , kad jo parapija siekia daug toliau negu vyskupo diecezijos ribos. Ir kun. V. Dabušis savo ganom sias avis visur pasiekdavo, visas jas aplankydamas net iki 70 myli toumo nuo parapijos bažny ios, visas jas pažinojo, visom teik savo paslaugas. Jam Vatikano deklaracijos žodžiai nebuvo nauji, nes daugelis t id j veik Lietuvoje dar prieš Vatikano susirinkim . Kun. V. Dabušis buvo išaug s Maironio, Paltaroko, Bu io, Kurai io, Reinio, snio, Šalkauskio, Dovydaičio atmosferoje, kurioje išaugo nauja kunig ir pasaulie i dvasia. Jam buvo artimas kunig ir pasaulie i bendradarbiavimas, kunig ir pasaulie i suart jimas, katalik akcijos organizavimas pasaulie i vadovyb je — Katalik Veikimo Centre, r pestis Bažny ios kuklumu ir socialiniu teisingumu. Kun. V. Dabušis pamin t katalik akcij jau vykd Lietuvoje, b damas Katalik Veikimo Centro Kauno rajono reikal ved jas — direktorius. Pakeit tik savo veiklos simbol — arkl ir vežim automobil .

Pabaigai dar viena paralel su kitais ganytojais. Kan. J. Tumas kalb jo apie Lietuvos vyskopus, kaip jie verž si dang (rašo Juozas Ambrazevi ius savo knygoje "Lietuvos rašytojai"). Es vyskupas M. Paliulionis oficialiai verž si dang : pašaukei mane, Viešpatie, ganytojauti — ga-

nytojau — ne juokavau. Vyskupas A. Baranauskas asketiškai verž si dang : pašaukei mane ganytojauti, bet aš nemoku administruoti, tai geriau atsiimk mano siel ; Vyskupas G. F. Cirtautas kukliai verž si dang : vis dabodamas, kad neužeit kitiem už aki : eikit, eikit, aš paskui. Vyskupas M. Valan ius j ga verž si dang su visais savo ganomaisiais: priimk, Viešpatie, visus, be j dangus man neb t mielas. Viešpatie, priimk ne tik tuos, kurie eina su manim, bet ir tuos, kurie dar iš paskos ateis.

Tai viena paralel s pus . Kitoj pus j reik t pad ti kun. V. Dabuš . Apie kun. V. Dabuš l kuris veržiasi dang , gal t b ti istorijoje rašyta: pakeliui dang , jis kviet s sti jo automobil : s skite, nuvešiu. S skit visi ir dainuokit! Bet pirmiausia jaunai. Paskui s skit visi kiti — katalikai, protestantai, žydai, ten jau išsirinks, kurie tinka. S skit ir komu ... » bet ia užl žo žodis kun. V. Dabušio l pose; nebuvo jam lengva pasakyti vard t , kurie sunaikino jo vyresn brol . Tik mostel jo jiem rank a . . .

Savo gyvenime, ia Amerikoje, kun. V. Dabušis tikrai yra daug žmoni visur privežioj s ir pats pas juos privažin j s, vis jiems pad damas, vis gera darydamas. Ypa daug yra privežioj s dainuojan io ateitininkiško jaunimo

koncertus, visokius pob vius, susirinkimus, vasaros stovyklas, ypa Dainavos stovykl *

kuri jis yra d j s tiek darbo ir r pes io, b damas stovyklos tarybos pirmininkas ir narys, tiek daug auk surink s tai stovyklai kurti ir jai išlaikyti, surink s ne t kstaniais, bet dešimtimis t kstan i , nes žinojo, kad tokia vieta jaunimui yra b tinai reikalinga, kad jis ten gaut tinkam poil s ir kartu ger tautin ir religin aukl jim ;

Užtat vis t jo vežiotoj , ypa New Yorko ir New Jersey atei tinink vardu sveikinu kun. Viktor ir linkiu jam geros sveikatos, geros nuotaikos ir vis reikaling Dievo maloni vis dar jo visokioje veikloje, nes kun. V. Dabušio istorija dar n ra baigta. Nors jis jau pensininkas, bet vis dar toks pats didelis nenuorama ir be kokio nors darbo, be kokios veiklos jis negali gyventi. Tai ne jo charakteriui. Tad didžiausios jam visur s km s.

Kun. Viktoras J. Dabušis bi iuli tarpe minint jo 50 met amžiaus sukakt 1960 gruodžio 18 d. Brooklyn, N.Y. Pirmoje eil je iš kair s: A. Masionis, Alina Grinien , kun. V. J. Dabušis, Vlada Brazaitien . Antroje eil je: P. Jurkus, kun. L. Jankus, Al. Kazickien , kun. V. Pikturna, Mara Vygantien ir dr. Vyt. Vygantas.

“Visi sielojam s ir siekiame
to paties tikslo . . .”

Kun. Viktoras, m s s j džio
aktyvus narys, dažnas LFB studi-
j ir poilsio savai i kapelionas,
paskaitininkas bei praneš jas, ir
ši met 29-je stovykloje Dai-
navoje buvo bi iuli kukliai pri-
simintas.

Užbaigiant jo gražaus pagerbi-
mo iškilmes Patersone, N.J., su-
kaktuvininkas, pacitav s poeto
Jono Ais io eil raš i posm :
“O jeigu kartais po daugio met ,
V l susitiksim, mieli draugai. . .”
pad kos žody kalb jo:

“Taip, — penkiasdešimt met
iškunigavus - m s gretos gero-
kai prareto. Iš 29 kurso draug
šventint kunigais 1935 birželio
15 dien Kauno Arkikatedros Ba-
zilikoje, šiais metais geguž s 19
dien , toje pa ioje Arkikatedroje
Kaune besusirinkome tik devyni
koncelebruoti jubiliejines Mišias
kartu su to paties kurso draugu,
dabartiniu Kauno arkivyskupijos
ir Vilkaviškio vyskupijos apašta-
liškuoju administratoriumi ar-
kivyskupu Liudu Poviloniu. Šeši
dar gyvi d l vairi priežas i
nedalyvavo. Iš j keturi gyvena
už Lietuvos rib , du Lietuvoje.

laisvuosius Vakarus 1944 me-
tais pasitrauk me septuni kurso
draugai. Iš Lietuvoje likusi 22-
j tik berods trys neatliko “pa-
sitobulinimo praktikos” Vorkutos
angli kasyklose ar Krasnojarsko
mišk kirtimuose. O pats arkiv.
Liudas Povilonis t “praktik ”
atliko Lietuvoje — Lukiški kal -

l jime už tai, kad pastat Klai-
p doje bažny i , kuri tapo atimta
ir paversta koncert sale.

Pasikeit , žinoma, ir vis dar
likusi veidai. Kai kuriuos kurso
draugus po 40 met (kit nesu-
mat s vis 50 met) sunku bu-
vo bepažinti. Bet širdis išliko vi-
s viena, pilna ilgesio an gra-
ži j jaunyst s dien bei idealis-
tini užmoj .

Poetas prie ilgesio prideda ir
skausmo kupin šird . J širdys
pilnos skausmo d l “didžiojo bro-
lio” kietos letenos, d l fizin s ir
dvasin s vergijos. Mums gi, savo
akimis pama ius j pad t , skaus-
m dar padidina ir tai, kad s ži-
n pradeda priekaištauti, jog
permažai mes dalinam s j var-
gais bei r pes iais. O jie j turi
labai daug ir dideli . Mes gi
perdaug susir pin kasdieninio
gyvenimo smulkmenomis ir pasi-
dav dideliais sib g jusiai Vaka-
r pasaulio sekuliarizacijai.

To skausmo ir r pes io kupi-
nos širdys kaip dvasinink taip ir
pasaulie i , ten ir ia. Vieniems
kupina skausmo širdis kai matai,
kad nepadaryta tai, kas prival jo
b ti padaryta; kitiems kupina šir-
dis skausmo, kad ligos ir kitokios
negal s lenkia senus pe ius;
tretiems vaik sudaryti r pes iai
bei an k ateitis. Ir taip, kiek-
vieno širdis skausmo kupina, vie-
nok lieka jauna, manydama, kad
dar be jos pasaulis, jos vaikai,
jos an kai išsiversti negal s. O
mano širdis šiandien jau iasi jau-
na, kai matau bent dal brangi

M S PERIODIN JE SPAUDOJE

Tarp šiuo metu laisvajame pasaulyje (Anglijoje, Argentinoje, Australijoje, Brazilijoje, Italijoje, Kanadoje, Venezueloje, Vokietijoje) lietuvi kalba spausdinamarti 50 periodini leidini (dienraš i , savaitraš i , dvisavaitini , m nesini , keturm nesini , pusmetini bei metraš i) yra ir “ Laisv ” žurnalas, savo pradži siej s su “ Laisv ” dienraš iu, jusių Kaune nuo 1941. VI.24 iki 1942.XII.31. Dienraš leid o Lietuvi Aktyvist Frontas, 1941 birželio 23 paskelb s Tautos sukilim prieš bolševikus, kuri okupacij pakeit vokie-

iai. Naujiems okupantams nepatiko simbolinis dienraš io vardas, o leid jams nesutikus paklusti ir remti vokie i okupacin s valdžios politik 1942.12.31 dienraš uždar .

ia domu pažym ti, kaip Lietuviškoji tarybin enciklopedija (4 tomas) apib dina “ L ” dienraš t : “ Laisv , klerikalinis burž. nationalist dienraš tis, j s 1941. I.VI. - 1942.XII Kaune. Propagavo fašistin ideologij , skleid neapykant tarybin ms tautoms, ragino bendradarbiauti su hitleriniais okupantais”. Manau, kad komentarai nereikalingi. Puikus tarybin s enciklopedijos objektyvumas.

artim an dien id jos draug , bendradarbi ir gaus ištikim parapie i b r . Nieko n ra džiugesnio tokiomis progomis, kaip matyti ir b ti ištikim j vienmin i b ryje. Visi esame vienos minties ir vienos širdies, visi sielojam s ir siekiame to paties tikslo — T vyn s laisv s ir visuotinos teisingos pasaulio taikos ..

Sukaltuviniukas d kojo “visiems, parodžiusiems t dvasin vienyb šioje pad kos iškilm je dalyvavusiems, lygiai ir negal jusiems dalyvauti, bet dvasia ir malda pažad jusiems b ti šiuo momentu kartu su mumis”.

Uždraudus naudoti LAF leid - jo vard , “ Laisv ” leid ju pasirašydavo Spaudos žodžio bendrov , kurios pirmininku ir redaktoriumi ilgiausia buvo Kazys Baub , žuv s Stutthof o kacete. Dienraš io tiražas buvo pasiek s 200.000 egz. Vietoje “ Laisv ”, vokie iams davus leidim , prad - tas leisti dienraš tis “Ateitis”, kuri o redaktoriumi buvo Bronius Daunoras.

1943 m. sausio m n. pasirod pogrindžio rezistencinis laikraš tis “ Laisv ”, leidžiamas Lietuvi Fronto. Iš pradži buvo spausdinama 1200 egz.. o v liau

5. - 6.000 egz., kurie vairiuose didesniuose miestuose buvo multiplikuojami rotatoriais. Iš jo 34 numeriai.

1948 m. „Laisv“ buvo atgaivinta Vokietijoje. Iš jo trys numeriai. Nuo 1953 m. gruodžio 1 pradtas žurnalas leisti kaip trim nesinis žurnalas, spausdinamas Brooklyne, N.Y. Pranciškon spaustuvje. Redagavo prof. Juozas Brazaitis. Tiražas 1.500. Iki 1968 m. pabaigos iš jo 43 numeriai. Iki 17 nr. redagavo prof. Juozas Brazaitis, Brooklyne; nuo 18 - 24 (1959 - 63) Chicagoje dr. Vytautas Vardys; nuo 25 - 33 — Stasys Daunys, taip pat Chicagoje, Nr. 34 redagavo Antanas Mažiulis Bostone (1964), o kiti numeriai v l buvo redaguojami Brooklyne. 1965 m. pasirod tiktai vienas dvigubas nr. 37 - 38). Nuo 1967 iki 1970 m., tris kart per metus, redagavo Los Angeles Leonardas Valiukas; 1971 - 73 — Juozas Kojelis, Santa Monica; 1974 m. Anatolijus Kairys, Leonardas Valiukas ir Vytautas Volertas; 1975 m. dr. Kajetonas eginskas (Vokietija), Al R ta-Arbien, Bernardas Brazdžionis ir Juozas Kojelis (Kalifornija). 1976 - 77 — Vytautas Vaitiek nas, So. Orange, N.J., 1978 - 80 — Juozas Kojelis ir 1981 - 85 — Vacys Roci nas, Independence, Oh. Spausdino Pranciškon ir Draugo spaustuv s. Ilgiausiai administratoriais yra buv Aleksas Kulnys ir Jonas Prakapas.

Per t 32 met laikotarp JAV išleista 94 numeriai. Žurnalo dviguba numeracija rodo nuo pirmojo pogrindžio numerio “ L” Kaurne ir nuo pirmojo numerio JAV-se. (Informacijai panaudota LE ir kiti šaltiniai).

Kaip LF ir LFB organas “ Laisv ” baigia 42 metus. Žurnalas keit redaktorius, keit si bendradarbiai, administratoriai, spaustuv s ir, aišku, turinys, apimtis bei kokyb , bet nepasikeit žurnalo, kaip ir frontinink pagrindinis tikslas — neleisti užgesti rezistencijos dvasiai m s išėivijoje. O tas pavojus, kaip visi žinome ir matome, kasdien did ja d l daugyb s priežas i : per ilgai užsit susi okupacija, senosios ir m s kartos gret ret jimas, jaunesniosios kartos, jau ia gimusios, apatija Lietuvos ir išėivijos reikalams, did j s egoizmas, pakeit s aukos dvasi ir t.t.

Nesileidžiant giliau šias pesimizm kelian ias detales, ši negatyvi tendencija smarkiai palie ia ir lietuvišk j spaud , j tarpe ir m s “ L”. Neži rint, kad ir m s žurnalas, kaip ir kita išėivijos spauda, turi nemaž ekonomini problem , jis išėina tris kartus per metus. Jis be Centro valdybos, prenumeratori , samb ri auk ir mecenat (paskutini j penkeri met laikotarpyje: Vincas Akelaitis savo žmonos atminimui, Clevelando ir Chicagos samb riai ir a. a. Vytauto Vaitiek no atminimui), nuolatini mecenat : Ambrozai-

io, Raulinai io, Pladžio, Ulecko, Šležo, Dambravos, Baleišyt s ir kit , leidimas sudaryt nemaž problem administratoriui.

Kiekvieno lietuvių - žurnalo skaitytojo mirtis yra nemažas, dažnai neapdengiamas nuostolis. M s vaik karta, nors didesn dauguma ir gerai kalba lietuviškai, lietuviška knyga, žurnalas ar laikraštis yra tolima žvaigžd , kuri kartais atsitiktinai ir pamato, bet jos pasiekti net nem gina. Ar propagandin mintis, kad "reikia gr žti knygneši gadyn " ras atgars m suose, dar dideli vil i neduoda. Skaitytojų maž jimas kelia rimt r - pest ir pro j tylo mis pra eiti negalima.

Kaip žinome, JAV emigravo 33.000 lietuvių , daugiausiai iš DP stovykl : 1948-49 m. emigravo 22.191 ir 1955-56 m. daugiau kaip 11.000, o per 1948 - 74 m. laikotarp iš Vokietijos vairius pasaulio kraštus 52.000 (prel. J. B. Kon ius, Draugas, 74.3.7). Per tuos maždaug 37 metus vien JAV gyvenan i lietuvi iš DP kartos tur jo padid ti bent iki 100.000. Per paskutin JAV gyventoj surašym lietuviams užsiraš 800.000. O lietuviškos periodikos skaitytojų skai ius kasmet maž ja. Kai kuri laikrašt i prenumeratoriai sumaž jo per pus ar daugiau, tiktai "Pasaulio Lietuvis" savo prenumeratori skai i beveik patrigubino (1985 — 3.400). Su prenumeratori maž -

jimu, sunk ja leid j ir redaktori darbas.

Bendrai redaktorius aptariamas, kaip knygos, žurnalo, laikrašt io vadovas, patvirtinantis jo turin (Dabartin s lietuvi kalbos žodynas), o LE redaktori vadinama "asmen , kuris par pina ir paruošia spaudai medžiag periodiniam leidiniui. . ." Išeivijos redaktoriaus kelias, anot Aid redaktoriaus Leonardo Andriekaus, yra duob tas. ia redaktorius sutinka daug r pes i : bendradarbi maž jimas, silpnesnis j kalbos vartojimas, mažas jaun j žurnalist prieauglis ir t.t. Jei tik paži r sime, kad ir " Laisv " žurnalo paskutin penkmet , rasisime, kad be Juozo Kojelio, Vytauto Vaitiek no, dr. Vytauto Dambravos, dr. Adolfo Damušio, Vytauto Volerto, dr. Kazio Eringio, Balio Gaidži no ir kit , redaktorius b t nemažoje b doje. Bendradarbius iš jaunesniosios kartos galima suskaiyti ant piršt : Linas Kojelis, Gint Damušyt , dr. Augustinas Idzelis, Linas Rimkus ir iš pa i jauniausi Dabšys, Bureikait , Navickait , Polikaitis, Stan ikait , Grušas, Trotmanait (visi Juozo Kojelio paskatinti). M s bendradarbiai veteranai, kaip dr. Maceina, dr. Girnius, dr. Vardys yra apsikrov kitais darbais, taip kad m s žurnalui nebeturi nei laiko, nei energijos.

Metant žvilgsn ateit , LFB taryba, kuri yra atsakinga už m s žurnalo leidim , Centro val-

JAV UŽSIENIO POLITIKA ...

(Atkelta iš 13 psl.)

sai yra labai skirtingi nuo Europos. Militarini srityje Amerikos lietuviai gali tik kelti politinį protestą prieš sovietų militarizaciją ir ypač branduolinią ginklų vedimą okupuotoje Pabaltijoje kraštuose.

Ber svarbiausias iššūkių uždavinys politikoje yra išlaikyti Lietuvos klausimą neišspręstą pasaulio problemose. Lietuva turi būti koncentruotos pagrindinės mėsos šalis. Todėl Lietuvos laisvės klausimas planingai ir išsivermingai turi būti keliamas visuose prieinamuose forumuose. Tokiais forumais reikia laikytis ne tik Amerikos ir kitų valstybių

vyriausybės, parlamentus ir kitas institucijas, bet ir kolektyvinius valstybinius forumus (multilateral forums), kaip Jungtines Tautas, Europos parlamentą, Helsinkio Akto peržiūrės konferencijas bei tiesioginius Vakarų ir sovietų valstybinių susitikimus (bilateral meetings).

Diplomatinės veiklos lauke visi veiksniai ir jų vedama visuomenė turi žinoti, kad Amerikos vyriausybė respektuos aneksijos nepripažinimo politiką ir kad Amerika ir ateityje pripažintų Pabaltijos valstybių diplomatų statusą Washingtonėje.

Ekonominiame Amerikos politikoje lietuviai turi jungtis su tais, kurie neremia Sovietų Sąjungos ekonominio stiprinimo Vakarų išteklių. Kai 1979 m. prezidentas Carter paskelbė JAV boikotą, sovietams JAV pardavė Kanada, Australija ir Argentina. Kai prezidentas Reaganas, kaip minėjau, paskelbė boikotą prieš Sibiro dujų tiekimo statymus, pasiūliau Europai. Nei Carter, nei Reaganas planingos Amerikos lietuvių paramos nesusilaukė. Jei boikotai ir nepasisekė, bet jei savo paramą aktyviai būtų pasireiškė, mūsų tauta Washingtonėje būtų sustiprėjusi.

dyba ir redaktorius, turi gerai apsvaistinti žurnalo "L" padėtį ir nuspręsti, ar jį leisti tokios pat apimtys, sumažinti ar padidinti dažnumą, ar nereikėtų vesti spaudos apžvalgos ir komentarų skyrių, ieškoti naujų bendradarbių, ypač iš jaunosios kartos ir jiems mokytis nors mažutį honorarą iš LFB fondo ar iš kun. J. Prunskio dovanos ir t.t. Administracija, sambūriai ir pavieniai biūrai turi padidinti pastangas surandant naują skaitytoją.

V. Rociūnas

Amerikos lietuviai tur t pla-ningai remti Prezidento Reagan iniciatyv stiprinti Amerikos Bal- s ir Laisvosios Europos radij , — (1.6 bilijono doleri prašoma iš Kongreso šiam stiprinimui) — ir priži r ti, kad programos b t aukš iausio profesionalinio lygio ir atitikt Amerikos interesus ir Lietuvos gyventoj informacijos poreikius.

Aktualus, konkretus politin s veiklos planas tur t apimti vi- sas šias sritis — politin , dip- lomatn , ekonomin ir informa- cin . Deja, kiek žinau, nei vie- nas vadovaujantis veiksnys tokio plano neturi. Didžiausi resursai dedami paprastos informacijos telkimui. Nenoriu šio darbo kri- tikuoti: jis yra svarbus. VLIKas spausdina “ELT ”, Lietuvi Bendruomen ruošia “Violations of Human Rights in Soviet Oc- cupied Lithuania, ir ALTa ir PLJS-ga išleidžia kitus leidinius. Ši informacija dalinama spaudai ir valdžios pareig nams. Bet visa ta veikla tur t b ti integruota did j politin s akcijos plan ;

Negalima nuneigti veiksnį pa- stang ir pasiekim politin je sri- tyje. Jiem pasiseka karts nuo karto Lietuvos pavergimo klau- sim iškelti viešum ; Kaip tik prieš trejet savai i VLIKo ir PLJS-gos remiama “Laisv s ir taikos ekskursija” Baltijos j roje susilauk gero pasaulin s spau- dos d mesio. Bendruomen s ir ALTo atstovai atsiun ia Wa- shington ar asmeniškai teikia

valdžios pareig nams memoran- dumus. Ta iau informacijos sklei- dimas, ekskursij ir manifestaci- j suorganizavimas, memorandum paruošimai n ra integruoti gerai išdiskutuot ir profesio- naliai vykdom veiklos plan ; Politikoje galioja “duok ir gauk” (give and take) principas. Norint gyti Washington takos, vyriau- syb ir Kongresas turi pajusti, kad m s tautin grup yra ver- tinga s junginink ir kvalifikuota dalyvauti Amerikos valstybin s politikos sprendimuose. Deja, m s tautin grup tokios takos neturi.

Politinis tarnautojas Washing- tone, dirb s Kongrese, ar minis- terijose ar Baltuosiuose R muo- se, gan greitai supranta, k reiš- kia taka. taka, politine prasme, reiškia gal jim paveikti valstybi- nio sprendimo procesus, ir tos ga- lios efekting panaudojim , sie- kiant norim konkre i rezulta- t . tak gali tur ti žurnalistas ar politinis komentatorius, dien- raštis ar politin organizacija. Amerikoje politin tak gali tur ti ir etnin s bendruomen s, net reliatyviai nedidel s bend- ruomen s, kaip lietuvi . Ta iau asmuo ar grup , nor dama efek- tyviai panaudoti tak , turi su- prasti tris dalykus: pirma — kiek takos tu praktiškai (ne potencia- liai) turi, antra — ko konkre iai nori pasiekti ir ar siekiamas tiks- las yra realyb s ribose ir tre ia — koku b du tavo siekiai gali b ti realizuoti.

Aš šiek tiek žinau, kaip tak turin ios grup s veikia Washingtone, koku r pestingumu patyr ekspertai planus paruošia, strategai veikimo b dus nustato ir praktiškai vykdo. Mano pareigos apima ryšius su 57-niomis skirtingomis Europos, Azijos bei arab krašt kilm s etnin mis visuomen mis. Esu su jomis gerai susipažin s. Mano nuomone, tokos esm labai gerai supranta Amerikos italai, žydai, graikai ir armenai. Naujai kylan ios yra aziatai (ypa ind , kor jie i ir kinie i) ir arab bendruomen s. Visos šios etnin s grup s, suprasdamos tokos esm , reikšm ir j g , daug pasitarnauja savo bendruomen ms Amerikoje, ir gimtiesiems bei kilm s kraštams. Palyginus su tomis etnin mis grup mis Amerikos lietuviai tokos Washingtone beveik visai neturi.

VLIKas ir Pasaulio Lietuvi Bendruomen

Didžiausia lietuvi veiksmi autoriteto pagrindo dalis Washingtone ateina ne iš pa i veiksmi , bet iš valdžios. Lietuvi veiksmiai yra tik tiek “takingi” ir “efektingi”, kiek valdžia jiems leidžia. Lietuvi r - pesiai, jei nesiderina su krašto politika, valdžiai didesni nepatogum nesukelia. Lietuviai neturi politin s j gos. Geriausias pavyzdys, tai Amerikos Valstyb s departamento laikysena Kissingerio laikais. Antisovietiniai

veiksniai (kaip VLIKas ir ALTa) detant s laikotarpyje buvo nereikalingi. Tad valdžia paprasčiau juos ignoravo. M s veiksmi ryšiai su Valstyb s departamentu beveik ir pranyko. Atgijo tik tada, kai prezidento Fordo administracija siek visuomen s paramos Helsinkio susitarim pasirašymui ir kai jis paskutiniaism nesiais prieš rinkimus gaud etnik balsus.

Atsakant klausim , kod l Amerikos lietuviai neturi Washingtone tokos, paži r kim pirma vyriausio veiksm — VLIK ; VLIKas laikomas vyriausiu veiksmiu d l dviej priežas i . Pirmad l istorini — tradicini priežas i : VLIKas atstovauja nepriklausomos Lietuvos politin ms partijoms ir naci bei komunist okupacijos meto aktyviajai rezistencijai. Antra, VLIKo finansiniai resursai laisvinimo darbams šandien yra iš vis veiksmi patys didžiausi. Pereitais metais per pirmuosius dešimt m nesi per Tautos Fond VLIKas surinko virš 94,000 dol., o iš viso išde tur jo arti 218,000 dol.

VLIKAS sisteig Lietuvoje, naci okupacijos metais. Tuo metu jo strukt ra ir paskirtis atitiko s lygas. VLIKas suvienijo partijas ir rezistencines grupes ir atstovavo tautai pogrindyje. 1945 metais VLIKas atsid r Vakaruose. Kol politin pad tis Europoje liko neaiški ir kol Lietuvoje vyko aktyvi rezistencija prieš Sovietus, VLIKas, kaip or-

ganizacija, atliko prasming dar-
b . Bet kai pad t is Europoje iš-
aišk jo, kai soviet hegemonija
sitvirtino ir partizaninis jud ji-
mas buvo komunist nuslopintas,
VLIKas prival jo taikytis prie
naujos situacijos. Mat VLIKas,
pagal strukt r ir paskirt , buvo
tinkamas laisvinimo organas tada,
kai militarin situacija nebuvo
išspr sta. Lygindami anuometi-
n pad t su dabartine, matome,
kad ir Nikaragvos, ir Afganis-
tano, ir Angolos antikomunisti-
niai rezistenciniai s j džiai turi
savo “VLIKus” — partijas ir grupes,
apjungian ias vadovybes. Bet
skirtumas yra toks, kad šian-
dien, 1985 metais, yra tikros gali-
myb s, kad šie kraštai gali iš-
silaisvinti iš komunistinio impe-
rializmo. Šiuo metu ten vyksta
karin s operacijos. Toki galimy-
bi Pabaltijyje šiandien n ra.

Deja, VLIKo vadai niekad ne-
susidorojo su faktu, kad Vakarai
Ryt Europos išlaisvinimui ne-
naudos militarin s j gos. Kad
VLIKo vadovyb to nesuprato
prieš 40 arba 30 met , yra su-
prantama, bet kad ji, skaitant ir
visas j sudaran ias organizacijas,
to nesupranta Šiandien, n ra at-
leistina.

Nežinau, ar yra bet koki ro-
dym , kad nuo to laiko, kai pa-
sirod aišku, jog Lietuva nebus
Vakar išlaisvinta, kad VLIKas
b t formulav s nauj veiklos
plan , atitinkant naujas s lygas.
VLIKas, kaip institucija, jau ne-

gali tur ti praktiškos takos Vaka-
ruose.

Amerikos, Europos ir kiti lais-
vojo pasaulio lietuviai turi su-
prasti, kad tuo momentu, kai
VLIKas nustojo reprezentuoti
organizuotai rezistencijai Lietu-
voje, jis prarado gyvo ryšio su
kraštu monopol , kad tuo momen-
tu jis tapo, ži rint iš praktiško
taško, tik dar viena, eiline išei-
vijos organizacija. Šiandien
VLIKo seimai, planai, uždaviniai
praktiškai nesiskiria nuo bet ko-
kios kitos užsienio lietuviškos or-
ganizacijos. Pav., paskutiniame
VLIKo seime, šalia organizacini
pranešim , buvo diskutuojamos
tokios temos: “Pasipriešinimas
vokie i mobilizacijos pla-
nams”, “Besikei ianti Europos
politin situacija”, “Visuomen s
teismas Kopenhagoje ir jaunimo
s skrydis Europoje 1985 m.”
Šias temas buvo galima diskutuo-
ti bet kokios išėivijos organiza-
cijos suvažiavime, jaunimo, isto-
rik , Bendruomen s, saky iau,
persilpnos temos b t ir šios Eu-
ropos lietuvi studij savait s.

Nor iau trumpai pakalb ti dar
apie vien aplinkyb , reikšming
Amerikos lietuvi takos sudary-
mui Washingtone. Amerikos fe-
deralin valdžia susideda iš tri-
j , nepriklausom dali : egzeku-
tyvas (t. y. prezidentas ir federa-
lin biurokratija — ministerijos),
Kongresas (Senatas ir Atstov
r mai) ir Vyriausias teismas. ta-
kingos organizacijos ar bendruo-

men s turi tur ti takos ne tik egzekutyve, bet ir Kongrese.

Kiekvienas Amerikos kongresmanas ir senatorius yra renkamas nepriklausomai. Amerikos sistema šiuo skiriasi nuo europietiško politinio sistemos, kur partija yra žymiai takingesnė kandidatų nominacijos procese, rinkimuose ir valdžioje. Amerikos kongresmanui ar senatoriui reikia daugiau, kaip jo kongresininkų apylinkės (Congressional District) ar valstijos balsuotojai galvoja, negu partijos pozicija vienu ar kitu klausimu.

Tad kalbant apie etninį mažumą, svarbu žinoti etninį mažumskaičius valstijose ir kongresininkų apylinkėse. Pavyzdžiui, tuose rajonuose, kur gyvena daug juodųjų ar meksikiečių, dažniausiai išrenkami juodi ar meksikiečiai kongresmanai. Tose apylinkėse, kuriose yra vairesni etniniai grupiniai (t. y. nei viena etninė grupė nedominuoja), kongresininkai vistiek kreipia dėmesį į didesnį ir geriau organizuotą etninį grupumą. Tai jau takingos yra tik tos etninės bendruomenės, kurios supranta šiandieninį Amerikos politiką, kurios turi organizuotą veikimą valstijose arba kongresininkų apylinkėse ir kuri nariai dalyvauja dabartinėje Amerikos politinėje partijoje — respublikonai ir demokratai — veikloje.

Tokios organizacinės tinklos, kurios atitiktų Amerikos federalinį

struktūrą, turi Amerikos Lietuvių Bendruomenė. Ji centralizuota Krašto valdyboje ir Taryboje. Apygardos ir apylinkės išsidėsiusios daugelyje Amerikos valstijų. Organizuota Lietuvių Bendruomenė yra didelį potencialą, bet ji visada: savo potencialo tik mažą naudoja politinei takai Washingtone gyti.

Panašiai keliai, kurie idios, pasirodantios PLB-nis organe "Pasaulio lietuvių". Paskutiniu metu ten prasimuša aiškus pageidavimas, kad visos lietuvių organizacijos subordinuotų si PLB-nis valdybos autoritetui, Subordinuotis jau dabar, kada PLB-nis jokio patrauklaus plano, lietuviškos "Magna Carta", nra paskelbusi. Tai si lomas biurokratinis veiklos kelias. Mūsų lygose kurybingoje veikloje magnetinė jėga yra idios, išradinti veiklos būdai, reikybė atremti, aiškiai definuoti siekiamieji tikslai, ne koks formalus autoritetas.

Kalbamas apie VLIK, PLB-nis ir kitas organizacijas, neturiu tikslo kritikuoti asmenis. Žinau, kad dabar, kaip ir praeityje, jose dirba pssišventę asmenys, kuri širdyse dega tikra meilė Lietuvai. Ir tai, Europoje, yra daugelis veiklų, kurie deda daug pastangų padėti Lietuvai. Tik reikybė yra tokia, kad padėti Lietuvai ir Lietuvos žmonėms reikia daugiau negu sentimentų, tradicinio veikimo ir gerų norų. Reikia kurti politines bazes ir poli-

tin tak ; Reikia šalto, konkretaus politinio žinojimo ir realaus veiklos plano.

Ar tok plan galima paruošti? Taip, galima, tik turime b ti pasiroš priimti tam tikras s lygas. Pirmiausia, man atrodo, kad veiksniai ir veik jai turi atsakyki dviej iliuzij :

— Pirma, kad visi turi paklusti kokiam nors formaliam autoritetui, kuris savo viršenyb ramsto vairiais teoretiniais, bet m s s lygose negaliojaniais ar nebegaliojaniais argumentais.

— Antra, tarporganizacin s vienyb s siekim padaryti sau tikslu. Prof. Juozas Brazaitis yra tai pavadin s taip pat iliuzija, "kada galvojama: visas j gas skirkime vienybei suorganizuoti, o tada kad laisvinsim, tai laisvinsim".

Po trisdešimt met Amerikoje vienybei sukurti pastangos nebuvo s kmingos. Ir negal jo b ti, nes vienyb buvo bandoma kurti ant nereali pagrind . Buvo kuriama mechanin vienyb , ne veiklos vienyb . Prisimenu

paskutin Pasaulio lietuvi seim Chicagoje, kai PLB-n s valdybos ir VLIKo pirmininkai vienyb patvirtino dramatišku rank paspaudimu, seimo delegatams sustojus ir audringai plojant. Ar nuo to laiko veiklos vienyb padar pažang ? Ne. Ir tada vienyb buvo bandoma statyti ant klaiding pagrind .

Nepaž stu taip gerai lietuvi literat ros, kaip tur iau, bet nuo mokyklos laik atmintyje paliko rašytojo Vienuolio (Antano Žukausko) apysaka "Užkeiktieji vienuoliai". Ten pasakojama, kaip Kaukazo kalnuose gyven vienuoliai pagail jo savo aukso gelb ti Irano teriojam t vyn Gruzija ir kas jiems d l to atsitiko. Ar mes turime aukso ir ar mes j naudojame gelb ti rus komunist teriojam Lietuv ? Taip, mes turime gausius aukso lobius: moralinio aukso, intelektualinio aukso ir tikro aukso pavidalais. Tik nedr stu atsakyti antr j klausimo dal — ar mes j pakankamai naudojame gelb ti Lietuv .

Tur ti vil i — priederm , ne prabanga.

Viltis n ra svajon ar sapnas.

Veikiau atvirks iai: tai — pastanga svajon paversti tikrove.

Kard. Leonas J. Suenens

SKAUDI SUKAKTIS

Štai jau 45 metai, kai Lietuva buvo Raudonosios armijos užimta ir klasta bei prievarta prijungta prie Tarybų Sąjungos.

45 metai, kai laisva ir nepriklausoma Lietuvos valstybė išnyko iš politinio žemlapio, nebesireiškia tarptautiniame gyvenime. Tai skaudus ir liūdnas faktas, nors iki šiol Vakarų demokratinės šalys prievartinio Pabaltijo valstybių prijungimo nepripažįsta.

Maskva nuo pat pradžios savo smurto veiksmams stengiasi pridengti "liaudies sukilimo" mitu. Atseit, Lietuvos liaudis, remiama Raudonosios armijos, nuvertė nekentiamą buržuazinę jungtį ir atkūrė tarybų valdžią; Nepriklausoma Lietuvos valstybė žlugo dėl užsienio sikišimo, bet dėl vidaus permainų.

Šis tarybinis Pabaltijo valstybių okupacijos pateisinimo mitas prieštarauja visiems gerai žinomiems istoriniams faktams ir dokumentams. Pabaltijo valstybių likimas buvo užantspauduotas slaptais Hitlerio ir Stalino sandoriais 1939 metų rudenį. Lietuvai praštingas buvo antrasis Berlyno ir Maskvos susitarimo

slaptasis priedas, kuriuo Lietuva, išskyrus Suvalkijos pasienio ruožą, buvo perduota Tarybų Sąjungos takos sferai. Tai vyko 1939 m. rugsėjo 28 d.

Netrukus prasidėjo didysis "kaktas su pele žaidimas", kur Maskva užbaigė 1940 birželio mėnesį, galutinai okupuodama Pabaltijo valstybes. Su Lietuvos neutralumu nesuderinamą savo reikalavimą sileisti tarybines karo gulas Maskva pridengė sostinės Vilniaus sugrąžinimu. Lietuvos žmonės anuomet puikiai suprato, ką tai reiškia, nes tuojuo paplito iki šiandien neužmirštas liaudies posakis: "Vilnius mūsų, Lietuva rusų".

Maskvos planus prisijungti Pabaltijui liudija išlikusieji dokumentai. Gana iškalbus dokumentas yra 1939 rudenį išspausdintas Raudonosios armijos žemlapis, kuriame Pabaltijo valstybės jau žymimos "Tarybų socialistinėmis respublikomis", nors atitinkama "liaudies rinkimų" komedija buvo suvaidinta tik kitąmet vasarą;

Ankstesni Maskvos planų vykdymą Pabaltijo valstybėse sumaišė nelauktas ir sėkmingas Suomi-

jos pasipriešinimas. Suomija ne -sileido tarybini gul , buvo tuo-
jau Taryb S jungos užpulta, ka-
ras nusit s iki 1940 m. pava-
sario. Kovo vidury Suomija buvo
priversta pasirašyti paliaubas.
Nors ir patyrusi daug nuostoli
ir netekusi dalies teritorijos, ji
savo nepriklausomyb apgyn .

Tada Kremlius vis savo galy-
b nukreip likusias tris Pabal-
tijo valstybes. Jei 1939 ruden ,
vesdama savo karo gulas, Mask-
va prad jo nuo Estijos, tai da-
bar galutinio okupacijos plano
vykdymas buvo prad tas nuo Lie-
tuvos.

Išlik ir paskelbti diploma-
tiniai Lietuvos šaltiniai leidžia
nustatyti tikslį šio paskutinio
veiksmo dat — nuo geguž s
25 iki birželio 15. Šitame “ka-
t s su pele” žaidime Stalinas
naudojosi Hitlerio palankumu,
savo galyb s persvara ir klasta.
Stalinas buvo didelis klastos
meistras. Savo k slus okupuoti
Lietuv jis sugeb jo taip pri-
dengti, kad Lietuvos vyriausyb
ir atsakingi politiniai sluoksniai
iki pat Raudonosios armijos žy-
giavimo negal jo suprasti, ko
Maskva iš tikr j nori.

Viskas prasid jo nuo jos vesto
“Trojos arklį” — tarybini gul
l . 1940 geguž s 25 Maskva ap-
kaltino Lietuvos vyriausyb , kad
ji organizuoja tarybini kari pa-
b gimus. Nepaisydama Lietuvos
vyriausyb s pastang nesusi-
pratimus tuojau iširti ir gera
valia juos likviduoti, birželio pra-

džioje Maskva pareikalavo pa-
keisti Lietuvos vyriausyb . Š
Maskvos reikalavim Lietuvos
vyriausyb sutiko patenkinti bir-
želio 10. Kit dien Lietuvos de-
legacija, kuri sudar ministras
pirmininkas Antanas Merkys, už-
sienio reikal ministras Juozas
Urbšys ir galiotas ministras
Maskvoje Ladas Natkevi ius, t
nusistatym perdav Liaudies ko-
misar tarybos pirmininkui ir už-
sienio reikal komisarui Moloto-
vui ir praš užbaigti susidariu-
si tamp . Po trij dien Molo-
tovas Urbšui teik ultimatum ,
kuris baig si birželio 15 dienos
10 valand ryto. Tos pa ios die-
nos popiet tarybin kariuomen
perženg Lietuvos sien šešiose
vietose. (J. V.)

-o-

Tuo pa iu metu, kai mes ir
pavergtas lietuviai skaudžiai per-
gyvena okupacijos sukakt , oku-
pacin administracija ir komunis-
t partija, diriguojama iš Mask-
vos, dži gauja. Tik tas jos dži -
gavimas yra išorinis, viduje gi
partija yra pilna susir pinimo.
T susir pinim išduoda nuolat
skelbiama neapykanta tiems, ku-
rie graso padaryti Maskvos lai-
m jim netikr . Tod l okupantas
niekam nelieja tiek neapykantos
kaip “buržuaziniams nacionalis-
tams”, tai yra lietuviams patrio-
tams. Prieš joki kit id j jis
taip nesivaro kaip prieš tautin ir
religin . Jokio kito patrioto taip
neniekina kaip laisv s kovotojo
partizano. Joks kitas Lietuvos

gyventojas taip nediskriminuojamas kaip kunigas.

Sovietin neapykanta yra ženklas, kad okupantas, ilg met teroru nužud s šimtus t kstan i

žmoni , ne stengia nužudyti laisv s id jos, — laisv s asmeniui, laisv s tautai, laisv s gyvenimui, laisv s k rybai.

okupanto skelbiam pavergi-

Šiandien sprespauda ir persekiojimas yra kasdienin Estijos, Latvijos ir Lietuvos žmoni našta. Soviet politika specifiskai nukreipia prieš Pabaltijo valstybi tautin gyvenim ir istorin palikim ; Rusinimas vyksta vairiom priedangom: priverstiniu žmoni perkeldinimu, kolonizavimo pl timu rusais imigrantais ir griežtu vietini religini , kult rini bei visuomenini tradicij užgniauzimu.

Bet nepaisant šios sprespaudos sistemos, Pabaltijo tautos dr - siai toliau priešinasi suliedinimui, reikalaujamos savo tautini , politini ir religini teisi . Taikus reikalavimas, reiskiamas per pogrindžio spaud , peticijomis ir valdžios pareig nams, demonstracijomis, per Katalik Bažny ios ir kit religini bendruomeni veinkl , per Helsinkio susitarim vykdymo steb jimo grupes ir komitetus ginti religini tikin i j teis ms, kelia susižav jim vis t , kurie myli ir gerbia laisv .

Reikšminga yra, kad tautini ir asmenini teisi gynybai vadovauja ne tie, kurie užaugo nepriklausomais metais, bet naujoji generacija, gimusi ir užaugusi sovietin je santvarkoje. Tie herojai, tiek jauni, tiek seni, sako: "J s, m s laisvieji broliai ir seserys, esate m s balsas laisvajam pasauliui. J s turite nesiliauti informav pasaul apie tai, kas mums yra primesta ia, už Geležin s Uždangos, nes mes iš j s pastang semiam s stipryb s išsilaikyti.

Visi Amerikos Jungtini Valstybi žmon s pritaria Pabaltijo taut valstybin s nepriklausomyb s troškimams. Jungtin s Valstyb s remia j teis nuspr sti savo pa i likim laisvai be svetim j kišimosi. 45 metus Jungtin s Valstyb s nepripažino prievartinio Pabaltijo valstybi jungimo Soviet S jung ir nepripažins ateityje.

R O N A L D R E A G A N

(Iš JAV prezidento proklamacijos,
paskelbiant 1985 m. birielio 14 d.

PABALTIO LAISV S DIEN)

mo sukakties dži gavim bi iuliai gali šiandien, kaip ir po dvi-
dešimtmė io sukakties, atsakyti:

— okupanto Lietuvos laisv s kovotoj niekinim laisvasis lietuvis atsako sustiprintu d mesiu laisv s kovotojams, partizanams;

— okupanto akcij prieš lietuviyb — laisvasis lietuvis atsako savo gyvu tautiniu pareigingumu;

— okupanto neapykant religijai ir Bažnyiai, laisvasis lietuvis atsako religijos ir Bažnyios poveik pavergt j lietuvi atsparum stiprindamas;

— okupanto Lietuvos praeities ir dabarties vaizdo klastojimus laisvasis lietuvis atsako tuos klastojimo faktus registruodamas bei skelbdamas, kad b t keliamas pasaulio s žin s pasipriešinimas;

— okupanto laisv j lietuvi veik j juodinim , laisv j lietuvi skaldym , — laisvasis lietuvis atsako, stiprindamas tautin solidarum , asmenini bei grupini santyki džentelmeniškum ; —

Europos LF Bi iulis
1985 birželis

EUROPOS BI IULIAI SUSIRINKO VERONOJE

Europos lietuvišk j studij savai i progomis Europos LF bi iuliai paprastai suranda laiko susirinkti draug n ir pasišnek ti savais reikalais. Toks bi iuli susirinkimas vyko ir šios vasaros XXXII-osios studij savait s proga, Veronoje, šiaurini je Italijoje, rugpj io 12-tos vakare. Dalyvavo apie 20 Europos bi iuli ir 13 sve i - bi iuli iš JAV.

Susirinkim atidar Europos LFB valdybos pirm. K stutis Ivinskis, pakviesdamas dr. K stut Girni tolimesniam vadovavimui. Po maldos, kuri sukalb - jo kun. Bronius Liubinas, apie E LFB valdybos ir bendrai apie

europie i bi iuli veikl kalb - jo valdybos nariai: K stutis Ivinskis, J rat Barasait ir dr. Saulius Girnius. Europoje iš viso yra 37 bi iuliai, iš j 25 gyvena Vokietijoje. Po kelet bi iuli yra Anglijoje, Italijoje, Švedijoje, Šveicarijoje ir Pranc zijoje. Ryšiai tarp bi iuli palaikomi daugiausia LFB biuletenio pagalba, kur redaguoja ir platina mieloji Alina Grinien . Bi iuli našas rengiant kasmetines studij savaites Europoje yra didelis. Anksčiau tokios savait s b davo rengiamos išimtinai bi iuli iniciatyva. Gyvenant ar iau Lietuvos, susidaro daugiau galimybi arti-

**Kun. dr. V. Kazlauskas, Vatikano
radijo ved j as**

**Alina Grinien , m s žurnalo bend-
radarb , Europos lietuviškos veiklos
judintoja, "Europos LF bi iulio" re-
daktor Muenchene, Vak. Vokietijoje**

**K stutis Ivinskis, Europos LFB valdybos pirmininkas ir XXXII studi-
j savait s vienas iš moderatori**

Studij savaitje Veronoje, Italijoje, susitiko JAV ir Europos biuliai: i S k. Vanda ir dr. Vytautas Majauskai, dr. Saulius Girnius, stud. J rate Barasait ir Linas Kojelis

miau pažinti dabartin pad t pavergtoje t vyn je.

Iš sve i kalb jo dr. Vytautas Majauskas, LFB Tarybos pirminkas, apie šios tarybos ir bendrai apie amerikie i bi uli darbus. Juozas Baužys sveikino visus LFB CV vardu ir papasakojo apie

Laisv Fondo veikl . Dr. Vytautas Vardys, vienas iš šios savait s prelegent , savo žodyje iš l reikal bi iuliams savo veikloje pasidalinti atskiriomis funkcijomis ir tuo sudaryti talk specialiems uždaviniams atlikti.

K. Ivinskis išreišk pageidavim , kad tokias europie i savaites iš JAV atvykt daugiau jaunimo, o jaunimas iš Europos gal t dalyvauti ir JAV bi iuli studij savait se. Kun. dr. V. Kazlauskas, savait s metu taip pat skait s domi paskait , dav informacijos apie Vatikano radij ;

Po trump diskusij dabartin ELFB valdyba buvo perrinkta ir ateinantiems metams. Lietuvos Himnu šis metinis bi iuli susirinkimas buvo užbaigtas.

Dr. Nijolei Braž naitei - Peronetto (Daumantienei) Izraelio konsulas New Yorke teik jos mirusiai motinai skirt medal už žyd gelb jim naci okupacijos laikais. Jos išsaugotas žydas Alex Gringaus dabar profesoriauja Columbijos universitete.

Rašytojo Aloyzo Barono vardo novel s premija paskirta Juozui Toliušiu. Novel s konkurso komisij sudar Danut Bindokien , Julija Gylien ir Zigmaz Umbrazi nas. Premijos — 500 dol. mecenatas — dr. Petras ir Stas Kisieliai.

Paulius Jurkus paraš “Šv. Kazimieras lietuvi dail je ir lietuvi bažnyiose”. Veikalas didel s apimties ir išleidžiamas šv. Kazimiero jubiliejini met prog. Leidžia T vai Marijonai. Autorius yra vienas iš Darbininko redaktori .

Jurgio Gliaudos “Agonija” išleidžiama angl kalba. J jau senokai tur jo išleisti Maryland Books leidykla, bet mirus Stepui Zobarskui, knygos išleidim ir finansavim per m Lietuvi Šauli S junga.

Viktoras Naudžius, buv. Vliko tarybos narys, pakviestas Draugo dienraš io administratoriumi.

Adv. Daina Kojelyt atstovauja LFB Vliko taryboje.

Prof. dr. Vytautas Vardys Ateitinink 75 met sukaktuviniame kongrese Chicagoje skait paskait “Lietuva ir išėivija”.

Prof. dr. Vytautui Vardžiui paskirta Stasio Šalkauskio 1500 dol. premija už jo nuolatin propagavim angl kalba knygoje, spaudoje Lietuvos kanias ir dabartin jos b kl okupacijoje. Premijai skirti komisij sudar : dr. Juozas Meškauskas, J rat Norvilien , Pilypas Narutis, Alina Skrupskelien ir Jonas Žadeikis.

LFB Chicagos samb ris išrinko nauj valdyb , kuri pareigomis pasiskirst : Adolfas Markelis — pirmininkas, Daina Kojelyt — vicepirm., J. Ku nas — vicepirm., B. Lungys — izd. ir M. Mork nas — sekr.

Dr. Juozas Girnius, raš s prof. Juozo Brazai io monografij , JAV LB Kult ros Tarybos buvo apdovanotas 1000 dol. kult ros darbuotojo premija, kuri buvo teikta Clevelande geguž s 11d.

Linui Kojeliui, Balt j R m pareig nui, Washington, D.C., paskirta Eugenijaus Kriau eli no vardo jaunimo premija, kuri buvo teikta bal. 13 d. Chicagoje.

Dr. Nijol Braž nait -Peronetto (Daumantien) ruošia Juozo Daumanto Partizan antr laid angl kalba.

RAUDONIEJI BAJORAI IR KLASTOJAMA ISTORIJA

Nutyl jimai ir iškraipymai — tai pats m gstamiausias, obligatorinis tarybini istorik , ypa partijos istorik , metodologijos bruožas. Ko ne stengiama aukšty n kojom apversti, kaip slaptieji Molotovo ir Ribentropo sandriai arba dešimtmet Lietuvos partizan pasipriešinimo kova, tatai stengiamasi atkakliai nutyl ti.

Nutyl jimu siekiama iš žmoni atminties išdildyti nemaloni istorijos fakt prisiminim . Toks l kestis ne visada pasiteisina. Sutelktin je žmoni , ypa tautos s mon je tie faktai išlieka. Netgi daugiau: jie tampa legendomis, sakm mis, iš l p l pas, iš kartos kart perduodama gyv ja tautosaka. Šis gaivalinis s mon s klodas yra nuolatinis išš kis agitropui, nes atskleidžia jo nutyl jim neveiksmingum . Kai vis d lto istoriniai faktai labai nemalon s ir j negalima pa vaizuoti taip, kaip iš tikr j buvo, tada griebiamasi iškraipym : kuriamas savas tarybin s istoriografijos mitas, pasakos ir pasak l s. Ypa to gero uždera vairi sukak i progomis. Tada ieškan iam istorin s tiesos reikia gerai sid m ti, kas toliau nutylima ir kas m ginama iškreipti. Lengviausia iškreipti pavadini-

mus, kuriais nusakoma vyki esm . Antai dabar daug šnekama ir rašoma apie “Taryb valdžios atk rimo Lietuvoje 45-sias metines”. Tai, kas Lietuvoje iš tikr j prieš 45 metus vyko, buvo paprasčiausia okupacija ir aneksija. ia vyki datos neiškraipomos, tik pavadinimai ir pob dis.

Visai neatsitiktinai kalbama ne apie taryb valdžios vedimui bet apie jos “atk rim ”. Atseit, ji buvusi jau anksiau vesta. ia vien mit reikia paremti kitu. Norima teigti, kad vadinamoji taryb valdžia Lietuvoje buvo kuriama 1918 -20 metais, bet nes kmingai, ir po dvidešimtmeio atkurta.

Tuo b du pabr žiamas skirtingo laiko vyki tapatumas ir t stinumas. Su tuo iš dalies galima sutikti. Ir vienu, ir kitu atveju taryb valdži Lietuvon neš Raudonosios armijos durtuvai. Tik pirm kart tarybin ivazija susid r su ginkluotu pasipriešinimu ir pralaim jo, o ant r kart tokio pasipriešinimo nepatyrusi, savo tiksl pasiek . Prikljavimas “taryb valdžios atk rimo” etiket s ia tik raudonai nuspalsvina vyki reikšm , pridengia j smurto pob d, nelie-

ia j esm s, kuri tik kitaip vadina ir kitaip vertina.

vyki istorin esm klastojama tada, kai okupacija vadinamu revoliucija, užsienio sikišimas vidaus perversmu.

M s komunistai nuo pat pradžios buvo apsisprend nepriklausomos Lietuvos valstyb s priešai. Kai Leninas j pripažino ir pasiraš taikos sutart, visiems laikams išsižad damas Rusijos pretenzij Lietuvai komunistai toliau raus si po nepriklausomos valstyb s pamatais, svajodami apie "amžin" s jung su Rusija. Ta iau jie buvo labai negaus s ir nereikšmingi, ligi j iš naujo nepar m sustipr jusios Maskvos galyb .

Kaip sulenk j balt j bajor

liku iai nepaj g sivaizduoti Lietuvos valstybingumo be Liublino unijos ryši , taip surus j raudonieji bajorai — komunistai — be "amžinos" unijos su Maskva.

Ir vieni, ir kiti savo luomo, savo klas s gerov bei interesus pastat aukš iau savo tautos gerov s bei interes . Jiems nebuvo pakeliui su tautiškai atgimusia demokratine Lietuva.

Kad šitomis j gomis Maskva pasinaudojo, prieš 45-rius metus okupuodama Lietuv i tai tiesa, ta iau teigti, jog tai išreišk lietuv i tautos vali , yra akivaizdus istorijos klastojimas.

J. Vd.
Muenchen,
Vokietija

L I E T U V I N E U Ž M I R Š K !

1. Kun. Alfonsas SVARINSKAS
2. Kun. Sigitas TAMKEVI IUS
3. Jadvyga BIELIAUSKIEN
4. Sergiejus KOVALIOVAS
5. Viktoras PETKUS
6. Balys GAJAUSKAS
7. Vytautas SKUODIS
8. Povilas PE LI NAS
9. Gintautas IEŠMANTAS
10. Antanas TERLECKAS
11. Julius SASNAUSKAS
12. Me islovas JUREVI IUS

ir kiti neša nelaisv s pan ius,
kad tu gal tum laisvai gyventi ir
tik ti!

LAISV FONDAS
LIETUVIŠKAI KULT RAI UGDYTI
5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636

FONDO LEIDINIAI:

- Vytautas Maernis POEZIJA. Redagavo K. Bradnas. Iliustravo P. Augustas. vad paraš A. Nyka-Nili nas. Išleista dr. A. Šmulksio l šomis. 1961.
- Juozas Girnius TAUTA IR TAUTINE IŠTIKIMYB . Veikalas, skirtas gyvosios lietuviyb s problemoms išsivijoje. Dailininkas S. Ramanauskas. 1961.
- Juozas Daumantas PARTIZANAI. II laida. Iliustruota P. Lap s. 1962.
- N. E. S duvis VIEN VIENI. Lietuvi tautos dvidešimt penkeri met rezistencija. Iliustracijos P. Jurkaus. 1964.
- Juozas Girnius ŽMOGUS BE DIEVO. Dailininkas A. Kurauskas. Knyga, skiriama ateizmo filosofinei analizei. 1964.
- LITHUANIA UNDER THE SOVIETS. Portrait of a Nation, 1940-65. Edited by V. Stanley Vardys. Frederic A. Prager, Publishers (mecenatas LAISV FONDAS LIETUVIŠKAI KULT RAI UGDYTI). 1965.
- Mykolas Viltis NEPARAŠYTI LAIŠKAI. Eil rašiai, skirti tiems, kuri atminimas ir kapai išniekinti. Iliustracijos P. Jurkaus. 1966.
- LIETUVI LITERAT RA SVETUR 1945-1967. Redagavo K. Bradnas. Dailininkas V. O. Virkau. Rašo: A. Vaiulaitis, K. Keblys, R. Šilbajoris, S. Santvaras, V. Kulbokas, J. Girnius ir C. Grincevius. 1968.
- Vladas Ramojus KRITUSIEJI UŽ LAISV , II tomas. 1969.
- Juozas Brazaitis RAŠTAI I. 1980.
- Juozas Brazaitis Raštai II. 1981.
- Juozas Brazaitis, RAŠTAI III, 1982
- Juozas Brazaitis, RAŠTAI IV, 1983.
- Juozas Brazaitis, RAŠTAI V, 1984.
- Aloyzas Baronas MIRTI VISADA SUSP SI. Paskutinis rašytojo romanas iš tragiškiausio Lietuvos istorijoje laikotarpio — partizan kov . 1981.
- Juozas Daumantas PARTIZANAI. III laida, 1984.

Šio numerio kaina 3.00 dol.

